

Titel: Et kritisk Brev til Philopatreias, om Geistlighedens Indkomster, i Anledning af hans Tredie Anmærkning. Skreven i Klerkerup [...] den 29 Januar. 1771. Fra Philodaneias.

Citation: "Et kritisk Brev til Philopatreias, om Geistlighedens Indkomster, i Anledning af hans Tredie Anmærkning. Skreven i Klerkerup [...] den 29 Januar. 1771. Fra Philodaneias.", i *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 1*, A.F. Stein, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_001-shoot-workid1_001_005.pdf (tilgået 30. juli 2024)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 1

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Et Kritisk Brev til

Philopatrerias, om Geistlighedens Indkomster, i Anledning af Hans Tredie Anmærkning.

Skrevet i Klerkerup,

**En Bondebye ved Landeveyen i Provincien
Kirkeland og bortsendt med Post-Rytteren
Klerophilus den 29 Januar. 1771. Fra
Philodaneias.**

Kiøbenhavn, trykt hos A. F. Stein.

2

Noli me tangere ☺: Rør mig ikke.

Den der rører ved Eder, den rører ved Hans (Guds) Øyesteen. Zach. 2, 12.

3

Hr. Philopatreias!

Indløbne Omstændigheder har før foranlediget Tvende for hinanden ubekjendte Personer til at føre Brevvexling med hinanden; Det maa derfor ikke komme min Herre fremmed og forunderligt fore, at jeg, der ligesaa lidet kiender Dem som De kiender mig, incommoderer Dem her med en min Skrivelse, thi dertil har De selv provoceret mig, eller, i det ringeste givet baade mig og mange flere med mig den største Anledning.

4

Og sandt at sige: Jeg har og nu næsten heller ingen continence meere til at tie stille og qvæle mine Tanker inden i mig selv; Ney! Jeg kand ikke andet, jeg jo maa, ja! enten jeg nu vil eller ikke vil, saa maa jeg nolens volens skrive Dem til; Min Ærekiærhed, min Pligt, min Samvittighed, Kiærlighed til Sandhed, en reen Patriotisme og 40 Aars erhvervede Indsigt tvinger og forbinder mig dertil; Men ilde, at Tiden er mig saa knap skaaren; thi i Morgen passerer just Posten her forbi, og det var først i Forgaars, at jeg fra en god Ven erholdte Deres 3de Anmærkninger tilligemed hvad nogle Viisdommens ægte Sønner, redelige Patrioter, Geistlighedens Venner har til Deres Overbeviisning og Beskiæmmelse solid og grundig skrevet imod samme, foruden det som endnu kand ventes fra den gode Hr. Philodano og andre.

Denne min Skrivelse bliver derfor kun gandske kort, og, om jeg end havde Tid tilovers fra mine Forretninger, behøvede jeg dog ikke at være vidtløftig; Thi andre mine Landsmænd (og maaskee flere end jeg endnu veed) har med ald Berømmelse forekommet mig; De har ogsaa, til Trods for Dem og alle Præste Hadere, endnu beholdt Palmen; Thi med god Lykke og succes har de fortræffelig anatome-

5

ret Deres Skrift og for heele Publico noksom viist, hvad for en Lud til Deres skurvede Hoved og hvad for Svøber til Deres vindtørre Ryk De haver fortient for Deres saa skammelige Udtrykke og fornærmelige Beskyldninger, hvormed De har angrebet denne saa ærværdige, som i en Stat saa umistelige (geistlige Stand, af hvilken efter Deres Eddergiftige Sætning Pag. 34. neppe vil uddøe Hovmod, Giærrighed og Vankundighed, saa længe der forbliver in statu quo med Geistlighedens Indkomster og de samme ikke vorder formindskede; Siden deres Indkomster ere (som min Herre pag. 29 skriver) i Almindelighed for store,

for overflødige; Men Overflødhed føder Magelighed, det er paa anden god bred Dansk Dovenskab, Vellyst og Hovmod (pag. 30.)

Men min gode Hr. Philopatreas! Dog rettere: Pseudophilopatreas! Hvad Grund og Hjemmel har De vel til denne saa Ravnsorte og antipatriotiske Sætning: at Geistlighedens Indkomster ere for store og overflødige, og hvad Beviis fremlegger De for disse Deres klafferske Beskyldninger: at Geistligheden er hovmodig, gjærig, vankundig, magelig, vellystig & c. og i sær før den, saa skiændige Klik og Blame De vil paasætte og ibringe Geistligheden, at ogsaa

6

iblant dem skulde findes indviede Aager-Karle; O! improbe! O! Donum impudentiae! omnem sane perdidisii pudorem! Det er jo Soleklart og meer end kiendelig nok, hvad De fører i Deres Skiold, da De saa aabenbar har bidt Hovedet af ald Skam; Jeg vil just ikke exclamative her beegne Dem med den Character, hvormed Paulus engang tiltalede et Skarn, der vilde gjøre ondt og afvende Landshøvdingen fra Troen; Ney! jeg viise mig lidet meere beskeedentlig og af Høflighed imod Dem tilsidesætte denne Exclamations Reproche: O! Du Diævels Barn, fuld af ald List og ald Skalkhed og ald Retfærdigheds Fiende, vil du ikke lade af at forvende Herrens rette Veye, Ap. Giern. 13, 10; Men fandt alligevel: calumniare audacter, semper aliquid haeret. De er verre end den omsurrende Spyflue, der sætter sig paa det deste Stæd, og efterlader en Plæt.

Jeg seer, at du er betagen med en bitter Galde og med uretfærdigheds Baand, sagde hisset Peder til det slemme Menniske, der havde forvildet det Samaritaniske Folk, Ap. G. 8 Cap. v. 9, 23. og jeg kand her ikke heller andet see, end at De Mhr. Philopatreas har skrevet Deres Tredie Anmærkning af et ondt Hierte, af en bitter Gal-

7

de og af et slet Sindelav imod vores saa Hæderlige og elskværdige Geistlighed, for, om det var mueligt, med dette Skrift at forvilde det Danske Folk, eller i det mindste at forvandle den billige Kiærlighed og Agt som Nationen har for den Geistlige Stand, til Had og Foragt, siden De, tvertimod Deres og alle Indifferentisters Ønske, noksom selv indseer Umueligheden i Standens Ophævelse og de Geistliges Udryddelse eller Fordrivelse; Thi intet mindre end Kiærlighed til Deres Fædreneland og Medborgere, intet mindre end Patriotisme, Reedelighed og Sandhed, har ledet Deres Pen, da De skrev denne Deres Tredie Anmærkning, efterdi De deri kommer saa ublue frem med saa store Løgne, med saa falske Sætninger og med saa mange imod Geistligheden gjordte calumniante Beskyldninger og Beklikkelser, at ingen kand fast være grovere, verre og skammeligere; Hvilke dog Eendeel redelige og indsigtfulde Patrioter har allerede noksom igiendrevet og gjort til intet, saa at jeg meget gierne kunde have ladet dette mit Brev være uskrevet og sparet mig baade for Umagen dermed, saavel som for Bekostningen med Porto deraf. Men da Rygtet om deres udgivne Skrift har allerede længe, førend Skriftet selv var endnu enten seet eller læst af nogen i denne Provincie, gjort saa megen Opsigt overalt her i Kirkeland;

8

Da det eenfoldige Folk ere bleven straxen indtaget med Præjudicier og Fordomme imod Deres Skrift og Rygret derom har nu paa nogen Tid gjort Dem ikke lidet uroelige og Scrupuleuse. Thi denne heele Jyllands Bye med den øvrige Almue uden fore, alle Smaa-Øerne med har løbet med en hoben ugrundet Snak og alle raabte paa, at vi nu skal have en nye Tro, en nye Lære, en nye Ritual, alting nye, det gamle bort, udfeyes, i Forglemmelse, og her med vores gamle gode Kirkeland skulde skee en hastig metamorphosis Omstøbning og Forandring, hvilket alt den eenfoldige og lettroende Almue giver en Mand skyld for, som de kalder fæle Peeir Træis, det skal nok være Philopatreas, og altsaa Deunem, min Herre; Saa fattede jeg straxen efter Deres Anmærkningers Igiennelæsning den Resolution og tillige lovede mine nærmest boende Landsmænd at vilde (som jeg, for at tysse og fornøye den øvrige heele Almue, lod overalt gjøre bekiendt) skrive fæle Peeir Træis selv til.

Jeg maa da og i Følge mit givne Løfte og fattede Resolution af en Patriotisk Drist (som ovenmældt) skrive Dem Hr. Philopatreas til, og herved med faa Ord tilmælde: min Herre, at uagtet De paa nogle

9

Stæder i Deres udgivne Skrift vel haver Ret og ogsaa skriver sandt, saa dog af Mangel paa Indsigt i alle Statens Circuler og drevet af en ond Aand (ikke af reen Kiærlighed til Fædrenelandet) tager De paa andre Stæder meget feyl, men paa de fleeste Stæder aabenbare lyver, i sær hvad den Geistlige Stand angaaer; Den Stand De under denne Herodian-Compliment: Jeg har ald Ære for Standen, vil med det samme saa gierne give et Ørefigen, et ret Hierte-Stød, ja! om det var mueligt, sit Banesaar, og med Eet see denne Stand ved dens Indkomsters Formindskelser plat undertrykket, forarmet, foragtet (ut enim veritas odium, fic parit etiam paupertas contemptum) og af alle traadt under Fødder, om nu end ikke saa lige gandske ophævet og udryddet, good tamen quam velles at desunt tibi vires.

Nu hvad jeg har sagt, det vedbliver jeg endnu at sige min Herre lige under Øynene, Nemlig: at De som en græsselig (evigheds Candidat, der har frekventeret den Synagoge hvor Løgnens Fader er Læremester, paa de fleeste Stæder i Deres Tredie Anmærkning aabenbare lyver; Thi det er:

10

1) En stor og aabenbare Usandfærdighed som De saa fræk tør anbringe og indtrykke Publica, naar De skriver: at Geistlighedens Indkomster ere i Almindelighed for store; Men hvor store? ved De da og saa med fuld Vished at kunde bestemme deres Storhed og sige hvor store de ere, siden at de nu ere for store? Har De da en nøye Kundskab og Efterretning om alle Præste- og Degnekalds Indkomster i begge Rigerne? og kand den Efterretning ogsaa have fidem? Er den tilforladelig og troeværdig? Har De reyst omkring i alle de Danske Provincier? Har De været allevegne i Siælland, i Jylland, og paa Smaa-Øerne Hirtsholmen, Thunø, Fanø, Spandø, Fejø, Femø, Askø med fleere? (Thi i denne Provincie Kirkeland og paa Øen Kirkholmen, veed jeg nok, at De ikke har været og mueligens De agter ikke heller at komme, da Spioner der kommer hverken for tidlig eller for sildig, men altid ret til pas.) Eller har De kun allene været i Kiøbenhavn og en Miilveys uden for Kiøbenhavn paa den Nordre Side? Jeg vil ikke spørge om Norge? thi der har De vel mueligens Deres Fødestavn; Dog har De vel ikke heller været ret vidt omkring der i Landet, end sige i alle Nordske Præstegield, og endnu vel allermindst enten i Bergens eller i Trundhiems

11

Stift, i Nordlandene og Finmarken, saa at De skulde kunde have en saa nøye og fuldstændig Kundskab om alle baade den Danske og Nordske Gejstligheds Indkomster og deres saa overmaade Storhed. Borrhholm og andre Kirkener vil jeg intet nævne, thi Min Herre veed ligesaavel som jeg, at der tør ingen Ravn vove sig til at spionere og recognoscere.

Men apropos! Hr. Philopatreas! De læser jo Aviserne? Ja vist! læser De dem; Jeg kand see og slutte det af Deres Tredie Anmærkning. Alt saa har De jo da ogsaa maattet læst hvad der har været indrykket om mange vacante Præstekalds Indkomster; Men hvor mange deriblant har De nu læst at være af 8, 9 eller 1000 Rdls. Indkomster? Hvor mange af 6 a 700 Rdls.? og hvor mange af 4 a 500 Rdls.? Gandske faa Præstekald har De læst at være af 4 a 500 Rdls.; ikkun 3 a 4 i en Tid af 10 Aar af 6 a 700 Rdls.; Men ikke eet eeneste af 8, 9 eller 1000 Rdls. Indkomster; Derimod har De vel seet de øvrige vacante (og næsten alle Danske) Præstekalds Indkomster at være anførte nogle paa 350, nogle paa 300, nogle paa 250, og nogle paa 200 Rdls., men ogsaa adskillige endnu under 200 Rdls. til 150, 100, ja ogsaa kun paa 80 Rdls. og derunder. Nu! Hr. Phi-

12

lopatreas! Dette har De selv seet og læst i Aviserne; Men hvad synes De om disse Geistlighedens Indkomster? Ere de ikke ret considerable og meget feede Stykker (Løber ikke Deres egne Tænder i Vand efter eet af disse feede Stumper? Dog, Siig mig nu i Fortroelighed! jeg troer Dem paa Deres lærde og Statskyndige Ansigt, Siig mig dog, om disse foranførte Geistlighedens Indkomster ere for store, eller hvilke af dem, ere for store?

Ere deriblant slet ingen for smaa og for ringe? Ney! Ingen! svarer De, Alle endnu for store! Saa vil De da endnu have dem ringere, Min Herre? Ere da 3 a 400 Rdls., ere da 2 a 300 Rdls., 1 a 200 Rdls., ja ogsaa 60 a 80 Rdls. for meget for Embeds-Mænd i Geistlig Stand? Men hvorfor, af hvad Raisons og paa hvad Grund ere de da for meget? Følger der da intet Arbeyde, slet intet Arbeyde ved eet Geistlig Embede, efterdi De vil have Lønnen og Indkomsterne formindsket? Eller, er Embedet ikke af den Betydning, af den Værdie og Vigtighed, at det bør have saa store Indkomster? Kand da Geistlige, qua Geistlige eller forbi de ere Geistlige og deres Embede er et Geistlig Embede, tiene for ringere Løn end andre verdslige Betientere; Mhr. Philopatreas siger jo

13

selv, endog med Skriftens egne Ord, at en Arbeydere er sin Løn værd; Vil De da at Præster og andre Skriftlige skal meere end Nogen i de andre Stænder enten arbeyde foruden Løn eller ikkun for en sulten Løn? Eller meener De, at der regner Guld og grønne Skove meere ned paa den Geistlige end paa andre Stænder? Meener De at de Geistlige meere end andre faaer og finder omsonst og for intet, hvad De skal leve af og de behøver til deres Underholdning, med Klæde og Føde for dem og deres? Tænker De og at en Præst paa Landet, hvor Levemaaden er saa let, dersom Bonden med sine Fødevarer ikke var saa dyr, kand mættes af den Røg, der gaaer ud fra hans Naboers Skorsteen, eller leve af Luften, af Soel og Maaneskin, af den Concert der høres i Moeser, og Kiær, af Kløkkeklang, Fuglesang og deslige?

Eller, er det alleene det Ord: Geistlig, det saa odieuse og forhadte Epitheton Geistlig, der har giort Dem saa præoccuperet imod den heele Stand, fordi den er og kaldes Geistlig? Har da intet andet end kun dette eene Ord: Geistlig, giordt deres Hierne Skrueløs og forvirret; Har det Ord alleene ved Fordomme opbragt Dem imod heele Præstestanden og kommet Dem til at drømme om denne

14

Stands saa store Indkomster, og hvad De nu derom har drømt, det vil De strax dedicere for en Sandhed, som Publicum skal fæste Troe til.

Saa, Velan! Lad os da tage det saa forhadte Ord: Geistlig; Eet Ord, som De og ald Deres Sect mueligens formaliserer sig saa meget over; Eet Ord, som De vel for længst havde gierne seet Landflygtig, men man dog imod Deres Villie, lade blive staaende urygget i vore Danske vocabularier og Ord-Bøger; Lad os tage dette Ord: Geistlig bort og salte det Ord: Verdslig i Stæden; Hvad giælder, at strax bliver Indkomsterne for smaa, da de ellers før vare for store; da ere 1000 Rdlrs. staaende Løn og 1000 Rdlrs. Sportler og uvisse Indkomster for lidet til Een, endskiønt de kunde være meere end nok til To Embedsmand at leve af; Men hold! jeg veed at min Herre ikke bryder sig om de Verdslige for desto bedre at sørge for de Geistlige, da Hiines Indkomster ere kun saa smaa, at derfra kand intet gaae af, men Disses ere derimod saa store, at her kunde nok pilles noget fra; Min Herre er vel ikke heller (vil jeg troe) saa meget verseret og kyndig i den Circul, De verdslige Betientere staaer i, som i den de Geistlige har inde, og derfor gjør De bedre at tie der, hvor

15

De ikke tør tale sandt, end at tie her, hvor De har Lyst til at lyve.

Dog veed man nok og det Land ikke heller være Dem Hr. Philopatreias ubekientd, hvor slet og ringe de verddlige Betientere i Almindelighed ere aflagde og salarerede frem for de Geistlige; Thi hvad ere dog 10, 12, 15, 20 a 30 til 4000 Rdlrs. Indkomster for en verdslig Embedsmand imod 3, 4 a 500 Rdlr. for en Geistlig; Jeg troer vist, at mange (om ikke de fleeste) verdslige Betientere haver saa lidet i Løn og Indkomster, at en Præst neppe begiærer mere; Jeg meener endda langt fra ikke de høye Charger og Embeder, som ere Adelen destinerede og kun bestemte for dem der er af høy Byrd og Blod; thi af dem ere endda mange ringere af Indkomster end Eendeel af de Embeder, der ere reserverede Middelstanden og bestemte dem der ere af Civil og Borgerstanden; Ney! jeg meener kun her alleene de ordinaire Embeder, de civile og verdslige Betjeninge, som der ingen Rang følger med, uden hvad der siden ved Graad og Supplique kand være kommet til; og saadanne Betjeninge eller Embeder ere der eet stort Antal af, endskiønt de fleeste ere nu næsten ukiendelige af deres eget Navn, thi Faa fører nu Prædicat og Titul af det Embede, de betiener. Men lad

16

de got Folk, de verdslige Embedsmand have hvad de har i staaende Løn og andre uvisse Indkomster med Sportler og Douceurer; Jeg skal ikke see skeel derved; jeg vil være ligesaa indifferent, som min Herre i denne Sag; Jeg vil ikke misunde de gode Mænd deres Løn og Indkomster eller hvad de har i Offerter og Sportler, naar de kun ellers (som jeg maa troe) har hvad de har med Ret og Skiæld, uden Kneeb og Kunstgreeb og paa en ærlig Maade; Naar kun ikke Msr. Per Nefas er med i Leegen, da kommer det ingen ved hvad deres Løn og Indkomster ere; Ney! om de end har aldrig saa meget, naar kun ellers Staten vil og kand taale det, saa maa jeg ogsaa taale det; Naar kun hverken Hovedet eller Lemmerne; hverken Kongen eller Kongens Undersaatter, lider og fornærmes derved, saa vil og bør jeg at tie stille.

Dog ellers meget mærkeligt, at De, Hr. Philopatreias, Een saa grandsynet og skarpseende Argus, der har i en Hast saa let kundet oversee den heele Gejstligheds Indkomster baade i Dannemark og Norge, har dog med alle deres 100de Øyne ikke enten vildet eller kundet oversee Indkomsterne ved de verdslige ligesaavelsom ved de Geistlige Embeder; Men mueligens De har brugt Deres Øyne for

17

meget til Reformationsverket i den Geistlige Kreds, at De ikke uden Hielp af Brillen og Forstørrelses-Glas har kundet bruge dem til det samme Verk i den verdslige Sphoera; Men derfor endnu ingen Maal forgaaen; ingen Tid endnu forløben; det kand være Tids nok endnu; De tør ikke ved at overile sig; De kand paucere lidet; De har Frihed til at tage Respiration; De tør vel endnu komme til Deres Syn igien; De Skiæll, der har blindet Deres Øyne, tør vel snart igien falde af, og ald

Taage forsvinde; Men saasart De da mægter og formaaer, da tillad er par af Deres Patriotiske Øyne at løbe omkring i Dannemark og med der samme at kigge ind i Aalborg-Nyborg- Callundborg- og andre saadanne smaa Amtsstuer for at see hvad Indkomster de giver af sig og om de ogsaa kand føde deres Mand; I Norge er jo min Herre nok kiendtd, følgelig kiender De vel ogsaa til de Embeder: der i Landet, hvis Indkomster ere saa magre, tørre og knappe, at de næsten ikke kand tillade Sorenskrivere længere at være Velviise, men Velbyrdige; Min Herre veed dog vel ogsaa desforuden meget vel, at vi af verdslige Embedsmænd har endeel Præsidenter og Magistrats-Personer uden for Kiøbenhavn i de andre Stifters Hoved-Stæber, adskillige Slags Forvaltere, Inspecteurer, Cafferere, Bogholdere, Revisores og Byefogder, saa ogsaa en heel

18

Hoben Skrivere, Ja! ret Skrivere, saasom Renteskriver, Regimentskriver, Byeskriver, Raadstueskriver, Commiffariatsskriver, Stiftamtskriver, Kirkeskriver, Mønsterskriver, Skifteskriver, Sorenskriver, og jeg veed ikke at nævne og opregne alle vore store Skrivers? Men derhos veed min Herre mueligens ikke saa vel, at disse Betienters Løn og Indkomster ere kun maadelige: thi Eet par Tusinde Rixdaler eller 3 a 4, kand ikke være for meget for en verdslig Embedsmand der har suppliceret og tryglet sig ind i Rangen, og siden paa samme Maade efter 3 a 4 Aars Forløb alget og arbejdet sig op i 4de og 3die, ja ogsaa vel i den 2den Classe, Deres staaende Løn veed man; den er alle bekiendt; men deres uvisse Indkomster med Sportler og Douceurer, der for nogle ere meere end Lønncn selv og for andre dobbelt, ja! 3 a 4 Gange dobbelt imod Lønncn, falder ikke saa lige enhver i Øynene, og derfor vil jeg ligesom De, her lade dem blive utaxerede; Men naar imidlertid en Oppebørsels og Regnskabs-Betient lader med sit indleverede Regnskab til vedkommende Regnskabers Revident følge enten en Douceur i Penge af 50 til 100 Rdlr. eller andre Presents, endog af Victualier og Fødevarer, saa kand man nok frit sige: sat Sapiienti! og da tør man ey videre spørge om saadan en Betientes Indkomster, hvor store eller smaa, hvor feede eller magre de ere; Og

19

naar en Raadstue- eller Skifte-Skrivers Fuldmægtig kand som Fuldmægtig allene tiene aarlig for 5, 6, 7 a 800 Rdlr.; Naar han ved et Skifte bliver i Drikkepenge beregnet 12, 16 a 20 Rdlr., i Stæden for en Halv, eller Heel og i det høieste To Rixdaler efter Danske Lov, og naar en Pedell eller Raadstue-Bud kand faae 4 a 5 Rdlr. for at bringe er Blækhorn og Protocoll hen i en Stervboe, da behøves der i al Sandhed meget gode Øyne til at indsee Principalens, som Skifte-Forvalters eller Skifte-Skrivers Indkomster, og derfor har De gjort Ret Hr. Philopatreias, at De har vildet spare paa Deres Øyne og ikke seet efter de verdslige Betienters Indkomster, der ere kun saa smaa og ringe, for destobedre at kunde uden Besvær oversee de Geistliges Indkomster, der ere saa overflødige og store, ja! i Almindelighed ald for store.

Men hvorføre disse da for store og hiine kun saa smaa? Hvorføre? Siig mig, Hr. Philopatreias! Hvorføre? Fordi, om jeg giætter ret, De er selv ingen Præst eller Geistlig; (De bør ikke at blive det;) De er ikke heller saa graadig og begierlig efter eet af disse saa feede Stykker, der hænger ved Geistlige Embeder; Ney! natura parvulô contenta! Naturen er fornøyet med lidet; De vil lade

20

sig Nøye med noget mindre; De tager til Takke med en liden Betjening af maadelige Indkomsten kun paa 5 a 600 Rdlr., 4 a 5 Gange multipliceret; Blev kun alleene Kiøbenhavns Raadstue-Protokoll eller og Forvaltningen over Seglet i det Danske Canrellie Dem betroet, da veed jeg at De ikke vilde sige derom, som Ræven engang sagde om Rønnebærrerne, da de sadde ham for høyt og han kunde ikke naae dem; De vilde ingen Beedskhed finde i saadan en Smule, den vilde ikke smage Dem bitter og trøv.

Men at komme til Gejstligheden igien, der er et Maal for min Herres Pile, ligesom dens Indkomster for Deres Reformation og Anmærkning, da (siden De, Hr. Phil. er dog endda ikke just saa haard imod Præsterne, som imod Procuratorerne, at De vil have dem alle (ad undas) afskaffede, men vel deres Antal indskrænkede,) haver De vel ogsaa tiltænkt dette indskrænkede Antal noget, om end ikke til Løn for deres i min Herres Øyne saa ringe og ubetydelige Arbejde, saa dog til deres absolute fornødne soutenent og subsistence, at de ikke skal crepere; Men hvo store eller smaa skal da de Indkomster være, som De af Generosite og Ædelmodighed vil have Geistligheden aflagt med? og hvad vil De unde Geistligheden til

21

deres anstændige Udkomme, saavidt det staaer til Dem, Hr. Philopatreias; O! oro qvæsoqve; indslut dog Geistligheden i Deres Patrocinio; den veed dog, at De baade kand gjøre dem got og ondt, siden De erholdte Reformations Monopolium i den Geistlige Etat; See, Ja! O see da derhen, at Præsterne bliver frie for at gaae enten til Marqveterere eller Spækhøkere om deres Føde! Lad dem mindre gaae omkring at siunge (panem propter Deum) for got Folkes Dørre, og viis dem allermindst ud paa Marken eller i Ørken, for der at æde Græshopper og vild Honning! Ney! vær den Stand dog noget meere gunstig og affectioneret! Bliv dens Tolk i noget bedre? og tael eller skriv i Faveur af den i en mildere og ikke saa skurrende Tone!

Geistlighedens Indkomster har man hørt, Dem sige, ere i Almindelighed for store; Men endnu engang: hvor store ere de da, efterdi de nu ere og skal være for store! Vær dog af den Godhed og beviis hvad De skriver; Beviis Deres egen Sætning, non enim dixisse sed probasse sufficit; Ney! her staaer De til Skiændsel for heele Publico, Stum og Maalløs; Her har De glemt baade Mund og Pen hjemme; her røber Ukyndighed Deres Intention og onde Hierte; thi naar det giælder

22

om Beviis for Deres Sætning, da veed De ikke mere at gjøre Forreede for hvad De i Søvne har drømt og hvad De hen i Taaget har sluddret og skrevet, end Apibilus vidste at forklare og sige, hvilke eller hvor mange Huller der vare for mange i Fange-Taarnet, førend han selv blev kastet i det sidste, der var ubesadt, da kom han først efter, at der vare ikke, som han altid forhen havde udbrølet, for mange; men der burde billig endnu

gjøres fleere.

Men veed De ogsaa min Herre, hvad der egentlig er Geistlighedens Indkomster og hvori de samme bestaaer? Veed De det ikke; Velan! jeg vil sige Dem det:

Geistlighedens Indkomster paa Landet er Korn-Tiende, Qvæg-Tiende, Høytids Offer og hvad der ellers kand falde i smaa Offere for accidentelle ministerial Forretninger ved Brudevielser og Børne-Daab; thi for alle andre Forretninger, Huus-Besøgelse, de Syges Berettelse med Sacramemet, Ungdommens Præparation til Confirmation, Skriftemaal, Jords-Paakastelse paa Liig, og hvad andet videre Arbeyde adskillige i Præst-Embedet indløbne Casus fører med sig, maa intet gives eller tages, men altsammen som en

23

Følge af Embedet, skal af Præsterne ligesaavel omsonst og foruden Betaling gjøres for intet, som andre til Embedet lagde verdslige Forretninger med Mandtaller og Maanedes-Lister til Extra-Skatten at forfatte, med de Fattiges Væsen at bestyre og Regnskab derved at aflegge, og nu med at føre Correspondence og holde Protocoll over Indtægt og Udgift i Henseende til de paa Landet til Opfostring udleverede Pleye-Børn.

Korn-Tienden er egentlig det, som man kand kalde Præsternes Løn; Men denne samme Løn er baade vis og uvis: vis er den

i Henseende til Bondens Pligt uden mindste Vegring til in natura at give den 10de Neeg af sin Korn-Avl fra sig i Tiende, ligesom den falder paa Ageren; hvilken Neeg deeles igien i tree lige Deeles imellem Kongen, Kirken og Præsten, følgelig er hver 30te Korn-Neeg af Bondens Afgrøde, saaledes den visse, ja! endog den visseste Deel af den Løn, Præsten er tillagt; Men uvis er Denne Løn igien baade i Henseende til befrygtende Misvæxt og vaadt Veyrligt i Høste-Tiden; Thi falder Misvæxt ind og Jordens Grøde staaer feyl, hvad faaer da Præsten i Løn og Tiende, og hvoraf skal da Præsten med sin Huus-Familie leve et heelt Aar omkring indtil et andet Aar; og ligesaa nær kand

24

det blive det næste Aar efter, at hans Haab atter igien kand slaae ham feil om denne visse Løn, og saaledes maa han da tiene eet og fleere Aar foruden denne slags Løn; Da Misvæxt i disse Tider meere er at befrygte end Frugtbarhed er at forhaabe; thi Mangel paa Giødning gjør Jorden mat, skarp og ufrugtbar, men hvorfra skal Giødning komme til Jordens Forbedring, naar Qvæget er borte; i Sandhed kand jeg, og mange med mig, af Erfarenhed bevidne, at siden den grasserende Qvæg-Syge begyndte i Aaret 1744, som er nu meer end 27 Aar siden, har Sædejorderne Aarlig taget af, som i Kraft og Feedme, saa og i sin Frugtbarhed og Afgrøde; og Forskiellen imellem hvad Jorden, end og de allerbedste og af sin Frugtbarhed i Mands Minde overalt bekiendte Kornmarker, giver nu omstunder og har i en Tid af 14 Aar siden 1757 givet af sig, og hvad de forhen førend Qvæg-Sygens Begyndelse gav af sig, er nu saa stor, som Natten imod Dagen, og just i denne græsselige Landeplage Ovæg-Sygen, der har ruineret saa mange baade Præste- og

andre Familier, ligger een af de rette Hoved-Aarsager til nuværende dyre Tider og Landets Forarmelse. Altsaa kand Præsterne i Almindelighed i saadan Henseende ikke med nogen Vished beregne sig den ellers visse Løn, som dem af Korn-Tienden er tillagt.

25

Og ligesaa kand ogsaa ikke alleens Insecter og Utøy, Orme og Græshopper opæde Jordens Grøde, som desverre vel endnu mindes at være skeet i adskillige Provincier og Lande; Men foruden at Storm og Uveyr med Hagel-Steene, Vandskyll og Skyebrud kand (som mange Stæder endnu føler bedrøvede Virkninger af) plat nedstaae og forderve Sæden paa Marken, saa kand endog bestandig Regn og meget vaadt Veyrligt i Høste-Tiden afbryde og nedslaae baade Bondens og Præstens Haab, det Haab som de begge stedse, indtil saadan en bedrøvet Tid, har gjort sig; den første om at nyde Frugten af sit Arbeyde, den anden om at nyde Lønningen for sit Arbeyde; og i saadan Tilfælde maa man da med Græmmelse og Hierte-Sorg see meget af den velsignede Sæd paa Markerne at forraadne, bederves og spildes, uden at komme enten Folk eller Fæe til Nytte; Lykkes det end Bonden i timelig Veyrligt at bierge sin Høst, saa faaer vel Præsten ogsaa sin Andeel Tiende; men forinden han nu kand føre sig den til Nytte og Brug, da maa han først gjøre Bekostning paa den at lade udtærskes, og derved gaaer ham en god Deel bort fra denue hans Løn, som er vel 10 Gange meere end de ellers sædvanlige 2 Rdlr. pro Cento for prompte Betaling.

26

Jeg vil ellers troe og tilstaae, at i Henseende til Sogness Tiende-ydende Hartkorn land og maa der være en temmelig Forskiel imellem Korn-Tienden, hvilken baade er større og mindre for nogle end for andre Præster, thi eet Sogns Korn-Tiende af 5, 6, 7 a 800 Tønder Hartkorn maa dog rimeligviis og ordinairement være større end et andet Sogns Korn-Tiende af 2, 3 til 400 Tønder Hartkorn, følgelig er der ved indfaldende Misvæxt eller vaade Aaringer paa Korn-Tienden tagne Tab ikke saa haardt og følelig for en Præst i et større og meere

folkerig Kald, som for den Præst i et mindre og meget lidet Kald; Thi den Første kand dog ved sit formedelst Mængden af Communicanter sluttelig nogenledes anseelige Høytids-Offer og jævnlig faldende Accidentier ved Brudevielser og Børne-Daab endda vel nogenlunde skikkelig komme ud og slaae sig honet igiennem; Men den Sidste er derimod virkelig at beklage, thi staaer hans Korn-Tiende ham feyl, da skal han ikke komme ret langt med sine andre Indkomster af det Høytids- og andet Smaa-Offer, som hans lille Kald eller og hans 2de Sogner giver af sig. Thn 30 a 40 Rdlr. med alt og alt foruden Korn-Tienden bliver nok den heele Herregaard, han kand gjøre sig Regning paa af sin fattige Meenighed, der i forberørte Tilfælde haver ligesaa lidet som han, thi Præsten kand intet faae, naar Bonden selv

27

intet har; Jeg erindrer mig herved en vis Præst, hvis heele Korn-Tiende af hans 2de Sogner kunde ikke i næstafvigte Aar 1770 taxeres til 30 Rdlr.; saa slet var den formedelst den der i Egnen indfaldende utroelig store Misvext.

Af denne og fleere Aarsager er jeg derfor vel heri eenig med Mhr. Philopatreias, at Præsterne faaer en staaende Løn; Mange

retsindige Præster, der har erfaret, hvad Fortrædelighed, Bryderie, og Besværlighed, Landvæsenet med Agerbrug fører med sig, seer det ventelig ogsaa gierne, at de faaer en slags ende Løn; Men derimod faaer de heri ikke noget Medhold eller Bifald enten af mig eller nogen, at De efter en Flyve-Grille kommer ubetænksum frem med et Forslag til en staaende Løn, uden til enten at viise Vey eller Middel til Forslagets Iverksættelse og Udførelse. Om Deres Forslag har jeg af mange baade Geistlige og Verdslige hørt meget sige baade pro & cuntra; Jeg troer ogsaa, at de ere ligesaa mange der ere Dem med, som de der ere Dem imod i Forslaget; men for den slette Maade, paa hvilken De vil at Forslaget skal udføres, og for Deres af Dem selv røbede Galde-bittre Intention og Sindelav imod Præsterne, hører De ilde baade af Høye og Lave i Geistlig og verdslig Stand.

28

En fine! Hav De længe nok saa ondt et Hierte som De vil, til og imod Geistligheden, fnys De kun imod denne Stand, der er Guds Øyesteen, saameget som De kand, det bliver Dem dog Haardt at stampe imod Braaden, og viid, at den Eene er mægtigere, der er med Geistligheden og tager den Geistlige Stand i Protektion og Beskyttelse, end alle De mange der ere imod den og arbeyder paa dens Undertrykkelse.

Men imidlertid, dersom hele Staten kand fuldkommen ophielpes, hvert et Saar og Sygdom i Statens Legeme cureres, alle Greene og Lemmer af Staten blomstre og flørere, og det almindelige Beste uden nogens Fornærmelse efter Ønske fremmes ved at sætte Geistligheden paa en staaende Løn.

Velan! lad det skee! Lad Præsterne da faae en staaende Løn! men lad den Løn være convenable, honet, anstændig og klækkelig! Lad den svare til og proportioneres efter Arbeydet! Lad den blive stipuleret efter et hvert Stæds og enhver Provincies Levemaade! Lad den og for et liige Arbeyde blive nogenledes sat liige; Men, skulde den anderledes blive sat; Skulde den blive en fattig, ringe, usel og sulten

29

Løn; Skulde Præsterne arbeyde og lide Nød under deres Arbeyde; Skulde de overalt med Suk gjøre deres Embede, da vil det vist ikke blive dennem godt og gavnligt, der udpresser dem deres Suk; da befrygter jeg en farligere Sygdom, et verre Onde for Staten, et Onde, som vil drage mangt et Ak! og Væ! efter sig; og da vil vel aldrig nogen meere med Lyst træde i Geistlig Stand, følgelig ophæves den Stand tilsidst af sig selv, og Staten mister da eet med det beste Lem af sit Legeme, men Qvæstio, om Staten saa haver ved denne Reformation meere vundet end tabt.

Behager De da nn Hr. Philopatreias at redressere hvad der fattedes i Deres Forslag og til den Ende tage Dem paa at gjøre Udkastet til Præsternes staaendes Løn, da lad forestaaende Erindringer, som nogle nødvendige Promemorier være Dem ved Haanden til Efterretning og Veyledning; og lad alle præjudicier og Fordomme imod den Geistlige Stand plat removeris og udryddes; Men saalænge de derhos har selv ingen Samvittighed, tager De ikke heller Billigheds-Regler i Agt til at paasee og observere Geistlighedens Tarv ved Lønnens Stipulation, som egentlig er Øremærket af Deres Forslag til en saa betydelig Reformation i den Geistlige Circul. Efter mit eenfoldige Begreb, erhver-

30

vede Indsigt og mine ringe Tanker, seer jeg ikke, ar 300 Rdlr. i de 4re Jydske Stifter, 400 Rdlr. i Fyens Stift, 500 Rdlr. i Siællands Stift og 600 Rdlr. i Norge er for meget til Løn for en Præst, naar han ellers uden Suk og Sult skal gjøre sit Arbeyde; Deres Forslag kunde derfor mueligt have fundet meere Biefald, naar de da tillige havde foreslaaet, at Indkomsterne af de større eller store Præstekald, som De opgiver for feede Stykker, kunde gierne efter Stifternes og Provinciernes Forskiel i Levemaaden, som paa eet Stæd er mere kostbar

end paa et andet, gjerne indskrænkes og nedsættes til fornævnte Summer, og Overskudet legges hen til at forbedre de andre mange smaa Kald med, hvor Præsterne neppe har det tørre Brød, saa at den eenes Løn i Betragtning af et hvert Stæds Leylighed maatte for lige Arbeide nogenledes balancere imod den andens; thi at sætte de Nordske og de Danske Præster paa eens og lige Løn og at stipulere den samme Løn for de Jydske som for de Siællandske Præster, det gaaer ikke an eller vel lader sig gjøre, thi da vilde alle Præster stunde efter Jylland, hvor Levemaaden er lettest og got Kiøb paa alle Føde- og Feede-Vahre, og Siælland derimod, hvor alle Ting ere dyre og Levemaaden kostbar, ja! paa mange Stæder, i sær paa 4 a 5 Miil omkring Kiøbenhavn, ligesaa dyr og kostbar som i Kiøbenhavn selv, vilde ikke be-

31

holde mange sine Præster, thi de kunde ikke leve af saa ringe en Løn der, som i Jylland.

Nu Qvæg-Tienden! den beregner ogsaa for en Deel og et Stykke af Præsternes Løn og Indkomster; Men den samme er siden Qvæg-Pestens Grassatiou, saa ringe og ubetydelig, at jeg anseer det ikke den Umage værd med Vidtløftighed at demonstrere og gotgiøre dens Ringhed, da Beviis herfor ligger meer end øyensynlig for Dagen og falder heele Publico i Øynene, der nu maa betale 1 Pund Oxekiød med 6 a 7 Skill, ja! ogsaa med 8 Sk. i Stæden for tilforn med 1, een og en halv, og høyt med 2 Sk.; Thi i nogle Sogner findes neppe eet eeneste Qvægs-Høvde og i de Sogner, hvor de (alt ligesom Sognene vare store til, og fornemmelig i Skov-Egnen) kunde tilforn aarlig blive tillagt 1, 2 a 300 og fleere Kalve (det var i Tiende lige saa mange Otteskillinger.) Der legges nu neppe 4, 6, 12 a 16 Kalve til, Ratio: Intet kand legges til der, hvor intet Qvæg fødes, men alt deraf er borte; og hvor mange Sneese, ja hvor mange 100de Sogner ere nu vel ikke de, i hvilke Horn-Qvæget er og det efter 3 a 4 Aars intervallum eller Mellemrum heele 3 a 4 og fleere Gange faldet hen for Fode, uden at nogen Kløv er bleven sparet: Ja! Sandt nok? svarer De, Hr. Philopatreas,

32

Men der indbegribes jo mere under Qvæg-Tienden end Kalve allene? Præsterne faaer jo ogsaa Tiende af Lam, Føll, Bier & c. vil De sige? Ja vist faaer Præsterne Tiende af Lam, hvor Faare-Døden lader nogen leve; Men hvor høyt vil vel min Herre taxere denne slags Indkomst? I Jylland gives 3 Sk. i Fyen 4re, og i Siælland 5 Skilling i Tiende af eet Lam; Men hvor mange Tree Skillinger, hvor mange 4re og 5 Skillinger skal der nu ikke til en halv eller heel Snees Daler, naar ellers Præsternes Indkomster skal kunde siges at være overflødige, store, eller for store? Og hvor mange Lam meener min Herre nu at der aarlig i et hvert Sogn omtrændt bliver tillagt og svares Tiende af? Alt efter Sognenes og Egnenes Forskiæl; i nogle fleere, i andre færre, dog størst i Skov-Egnene, hvor Faarene heele (Søe-) Vintere gaaer ude og koster Bonden ikke meget at føde, da derimod er kun lidet Græs og Straae, men slet ingen Lye og Læe for disse Creature paa Heederne og i Heed-Egne. Denne Lamme-Tiende naar den endda blev ydt in natura, kunde dog, ihvor ubetydelig den end er, være noget reelt og hielpe temmelig paa Præsterne i deres Huusholdning; Men hvad er den nu? og hvad tabte ikke Præsterne, da Qvæg-Tienden ved Forordningen af 7de April 1740. blev anslaaet til Penge, og hvad har de siden den Tid ikke i mange andre Maader Tid

33

efter anden saa uformærkt tabt i deres Indkomster ved andre udgangne Forordninger og Reskripter? Saa at Præstestanden er sig nu i eet og alt ikke meere selv liig, uden hvad dens Dragt alleene anbelanger, og den vil ogsaa min Herre have Kalfatret og bestkaaren, for at Præsterne deri kand ligne (om end just ikke saa straxen blive) Reformeerte Præster. End meere! Jeg havde nær forglemte Tienden af Føll og Bier, som ogsaa gjør noget til Præsternes saa store Indkomster; Men naar min Herre erkyndiger sig om og faaer at vide, hvorledes det staaer til med Stutterierne og Bie-Avlingen hos Bønder og meenige Almue i nogle af vore Danske Provincier, kunde jeg gjerne uden deres Fortrydelse gaae denne Slags Indkomst forbi; thi Tie Skilling gives i Tiende af et Føll og Otte Skilling af en Biestok; Men got og vel om der ikke findes mangan en Præst, der ikke i 10, ja! end ikke i 20 Aar har enten faaet 10 eller 8 Skilling af Føll og Bier, fordi Bønderne paa mange Stæder, ingen legger til af det første Slags og de bryder sig ikke om de Sidste. I Jylland og Fyen gøres endda nogen mere fait baade af Stutterie og Bieavl; Derfra faaer ogfaa Siælland sine fleeste Heste; Denne Slags Indkomst skal da vel ikke gjøre Præsterne for feede, at jo deres Øyne kand gjerne sees uden Kiggert, ihvorvel alt dette tilligemed en halv

34

eller heel Gaas, een eller to Høns og den øvrige saa kaldede smaa Redsel taxeres ventelig af min Herre for noget stort, der kand ikke andet end gjøre Præsternes Indkomster for store.

Nu kommer jeg da til Høytids-Offeret,

der ogsaa beregnes Præsterne til Indkomst og denne slags Indkomst er som Randers Handsker kommen i et stort Udraab, men et Udraab der gjør merre Støyt og Skraal end Offeret selv giver Lyd og Klang af sig; Thi i Sandhed er denne Præsternes Indkomst, fornemmelig i disse trange og dyre Tider, ikke saa feed og drey en Stumpe enten i de smaa Kiøbstæder, hvor Tilstanden blant Borgerskabet er i Almindelighed kun slet og

maadelig, eller paa Landet, hvor Armod og Fattigdom næsten sees i hver en Bondehytte, som Rygtet gaaer derom, og min Herre selv med fleere tænker; Ney! denne Indkomst fylder og klækker langt fra ikke saa meget i Præsternes Pung, som den brillerer, gloer og glimrer i Deres misundelige Øyne; De vil vel svare i den gamle ironiske og scosefulde Tone: Ja! Præsterne faaer aldrig nok! Præste-Sækken bliver aldrig fuld! Men hvor skulde den ogsaa nogen Tid blive fuld, naar her ere kun saa faa, som giver noget deri;

35

Lidet faaer endda Præsterne nu i Offer til Høytiderne; men, dersom alle vare derimod sindede som De, min Herre, saa fik de slet intet; thi à propos! Naar ofrede min Herre selv sidst? til hvad Høytid og til hvilken Præst? De tier stille, og Deres Tavshed lader Dem blive utakket for Offeret; Men vel! De ofrer intet; De har mange Brødre, mange i Tusind Tal ligesindede med Dem, de gjør ikke heller, endjkiønt de bør, det er deres Pligt; men gid Poccher, siger De, ofre enten til Præst eller Degn, end sige, til Klokkere, Gravere og den hele Forsamling! det er nok, naar Bacchus og Venus ikke bliver glemt! Hvor feedt og stort skal altsaa da vel Præsternes Høytids-Offer kunde blive? Meener, min Herre vel, at Præsterne skulle mægte selv at bære deres Høytids-Offer hjem med sig fra Kirken, eller, skal de have Heste og Vogn til Hielp, der kand trække afstæd med Penge-Læset? Og hvad! om Vognen bliver forlæst, og Hestene gaaer i istaae! O! lad Præsten da hente og kalde fæle Peeir Treis! Han kommer strax, han hjælper gjerne, baade at træffe og bære, han er villig baade til at tælle og tage Offeret.

Det er sandt! Høytids-Offer er virkelig noget, der meere er (jeg taler her de

36

jure, non de facto) en vis end en uvis Indkomst, fordi Loven befaler det; og fører disse reene Ord i Munde: Præsterne skal nyde Offer paa de tree store Høytider, og efter Geistlighedens Privilegier skal enhver Communicant ofre Præsterne; Men nu ved jo min Herre, at Offer efter Ordets egentlige Bemærkelse er det samme som en Offert, en godvillig Gave, en Gave, der beroer paa Giverens eget Behag, og hvilken der staaer i hans egen Magt at gjøre enten stor eller liden, enten at forbedre eller forringe, enten at rage fra eller legge til, alt efter Conjuncturernes, Tidernes og Omstændighedernes Medfør, og ligesom enten hans Evne og Leylighed eller hans Villie og Hierte kand være dertil, og i saadan Betragtning da bliver Høytids-Offer igien en meere uvis end en vis Indkomst, og ingen Præst kand, helst i disse ret trykkende haarde Tider anslaae sit Høytids-Offer til noget vist, med mindre det var fastsat, hvad enhver Communicant efter sin Stand, Alder og Kiøn var forpligtet til at ofre; ikke heller troer jeg, at Høytids-Offeret nogensteds enten i de smaa Kiøbstæder eller paa Landet er nu omstunder imod hvad det for 20 a 30 Aar siden har været; Thi Misvext, Qvæg-Død, dyre Tider, Skatters Paalæg og andet mm, udhungrer og forarmer baade Borgeren og Bonden, saa at,

37

om de nn end vilde, saa kand de dog virkelig i Gierning eller med deres Offer til Høytiden ikke lade see den Kiærlighed de har for deres Præst; Ney! kand en Officier og Compagnie-Chef ved de nationale Tropper ikke formaae til en Høytid for sig, sin Frue og en Domestique, at ofre meere end 24 Skilling til Præsten, hvad skal da kunde ventes i Offer fra andre i Borger- og Bondestanden, der trykkes af Fattigdoms Byrde; Der ere ogsaa virkelig de Sogner paa Landet og i Smaa-Stæder, hvor ikke den halve Meenighed ofrer een eeneste Gang imellem Aar og Dag til nogen Høytid; Ligesaa ere der og de i næsten alle Sogner, der i hele 10 og fleere Aar aldrig ofrer enten Præst eller Degn; og erindres saadanne nu om deres Offer, som dog almindelig er kun 8, eller 10 Sk., da bliver Svaret dette: Herre Gud! vi har intet, vi kand intet give Offer, hvorfra skal vi tage det? der maa bæres over med os indtil bedre hen, naar jeg kand, saa skal Offeret nok komme, endskiønt det fra mange kommer aldrig, og hvad skal da Præsterne gjøre? i Stæden for at faae Offer, saa maa de selv til at give Offer, naar de hører de udeblevnes Lamentationer og Begrædelser over deres begrædelige arme Tilstand.

38

Der kand vel og være een og anden iblant, der vel kand, men dog ikke vil ofre til Høytiden, endskiønt de just ikke staaer i Classe med Naturalister og Frietænkere, der neppe under en Præst de Øyne han har i sit Hoved og den bitte Brød han putter i sin Mund; Andre slette og nedrige Gemytter findes der igien, som, fordi de har ikke noget got Hierte til Præsten, tager til hver Høytid noget, nu 4. nu, 8, nu 12 Skilling og mere fra deres ellers sædvanlige Offer: Og altsaa er Høytids-Offer en uvis Indkomst, som ingen Præst kand gjøre sig nogen vis Beregning paa; Thi tager det ikke af og formindskes, han maa aldrig befrygte, at det tager til og forbedres. Efter mange troeværdige Præstemænds Beretning og hvad dem til Høytider er arriveret i Henseende til deres Offer, der af adskillige er fra 24 Sk. bleven efterhaanden forringet indtil 4, ja! indtil 2 Skilling, maatte man snart ansee Præsternes Offer, liig Maanen, naar vi har sidste Qvarteer; Den tager af hos Eendeel, saa længe indtil det bliver usynlig tilsidst, ligesom hiin Møllere der ofrede sin Præst tilsidst kun en halv Skilling, og skrev paa Papiret, hvori Offeret var indsvøbt, disse Ord: Nu ere vi i Næde, det er, nu har vi det sidste Qvarteer af Maanen.

39

Endelig løber ogsaa smaa Offer som Accidentier for Ministerial Forretninger ved Brudevielser og Børnedaab ind i Præsternes store Indkomster; Men Uden at mælde, at der i mange smaa og middelmaadige Sogner paa Landet forefalder neppe eet eller høyt to Bønder-Bryllupper om Aaret, og vel ikke heller fleere Børne-Daab, og jeg vædder, at naar de aarlige indleverede Lister over Ægteviiede, Føde og Døde bleve igiennemseete, skulde vel findes de Sogner, hvor der i heele to eller tree Aar havde ikke været et eeneste Bryllup, og mueligens ikke heller nogen Barne-Daab eller høyt 2 a 3, saa vil alt det Offer, der falder med et Brude-Bryllup, ikke sige noget; thi iszige Tider lærer og ogsaa nøder Folk til at knibe og knappe af for Præsterne ved alle Leyligheder, altsaa ogsaa her, saa at, skal nogen miste, saa maa Præsten miste, og hvad der trykker Almuen, det rekker ogsaa til ham, han faaer baade først og sidst at føle Virkningen deraf; Lad og nu et par fattige Borger- eller Bønder-Folk blive viet og holde Bryllup! hvor stort er da deres Følge og hvad Offer kand der da vel falde ved saadant et Bryllup; Har nu end et par Brudefolk ikke just tree paa en Pind med sig til Kirke, saa kand dog fra et lidet Følge af 12 a 16 Personer, 8 a 10 med Brudgommen og 4 a 6 med Bruden nok gøres Gisning om heele Offeret, Hvad det i alt og alt kand være;

40

Lad det med Brude-Parrets Offer, udgiøre tilsammen 8, 10 og høyt 12 Mk., thi høyere Trappe-Trin kand man vel her ikke bestige; og see! Dette er jo da ingen Herregaard; dette skal hverken mætte eller tætte og mindre berige Præsten.

Og endnu mindre er Offeret ved en Barne-Daab; thi efter Danske Lov maa ikkun fem Personer være Faddere til et Barn, og altsaa er Regningen let gjort over dette Offer; thi naar en Bonde-Kone, som holder Barnet over Daaben, ofrer en Femten- eller en Fire-Tyve Skilling (ihvorvel der vel og mueligens paa sine Stæder kand ofres en gammel To-Mark og ogsaa en Crone) og enhver af Fadderne ofrer 2 Skilling, thi rart, at een ofrer 4 Skilling, saa har en Præst for denne sin Forretning 2 a 3 Mark, som er dog meere i Dannemark end i Norge, hvor der efter Norske Lov betales for en Barne-Daab ikkun 16 Sk. Ved denne Leylighed erindrer jeg en Barne-Daab i en vis anseelig Kiøbstæd, hvorved der falt ikkun 19 Sk. i Offer paa Alteret til Præsten, men derimod ogsaa igien ved en anden 19 Mk. og derover.

41

Disse Forretninger vil ellers min Herre at Præsterne skulle som en Følge af deres Embede gjøre omsonst og for intet, foruden nogen Betaling; Men ubilligt! Præsterne gjør Arbeyde nok for intet alligevel og har tillige Udgifter ved mangt et deres Brødløse Arbeyde; De har tabt og mist nok, og endnu den Dag i Dag er, taber og mister de nok i andre Tilfælde af deres Indkomster, at min Herre dog kunde lade dem beholde et lidet Salarium i Offer for disse Forretninger; Jeg veed, at de er en Jurist, endskiønt ingen Ven af Jurister, i det mindste ikke af Underrets-Dommere og Procuratorer, mueligt fordi de kand have haft dem i Hænder, altsaa veed de og hvad en Dommers Embede og Følgen deraf er; men gjør han vel noget for intet af alt det der er en Følge af hans Embede? Stævningers Paaskrift, Sagers Ind-Camination i Retten, Opfattelser, Doms-Arters og Tings-Vidners Underskrift og Forseglinger, Arrester, Executioner, Tillysninger & c. Det er jo altsammen Følger af hans Embede, men for alt dette faaer han Betaling foruden sin aarlige Løn som Dommere, derfor var dog og in hoc puncto ikke saa haard imod Præsterne; de har dog ikke gjort Dem eller Deres noget Ont, at det skulde gjeldes igien.

42

Ellers, foruden hvad Præsterne i Norge er tillagt i Bord- og Nattehold med anden Præste-Rettighed, taler endnu Danske og Nordske Lov om tvende smaa men tillige uvisse Indkomster; Den Eene er Solarium for en Liig-Prædiken, naar den begiæres og Præsterne have Stunder, hvilken Clausal: Naar de NV. have stunder, tiener til Beviis, at den store Lovgivere noksom har indseet, at Prædike-Embeder ikke (som min Herre dog skriver) giver Præsterne nogen Tid tilovers fra deres Embedes Forretninger, og den Anden er 4 Skilling for at skrive paa et Skudsmaal, naar nogen begiver sig ud af eet Sogn og gaaer ind i et andet,

Nu har da min Hr. Philopatreas faaet den Oplysning, som Dem fattedes, om Præsternes Indkomster, og den samme formeener jeg og at være saa fuldstændig, at De ikke kand forlange den mere fuldstændig; hvoraf min Herre med det allermindste af Deres 100de Øyne (thi nogle af dem ere dog vel meget smaa og andre igien meget store) kand meget vel see, at præsternes Indkomster ikke ere for store, men mange Præsters derimod meget meere for smaa; ja! saa smaa, usle og ringe, at de langt fra ikke ere proportionerede efter deres Arbeyde, og meget mindre

43

kand kaldes en Løn for deres Arbeyde; Men dette har sandelig min Herre af Mangel paa Indsigt og Kyndighed, ikke vidst tilforn, førend nu, jeg her har underrettet Dem derom; Men, sandt, at, dersom De ikke just havde talet om Geistlige Renterere, der til de tvende Terminer passerer ind ad Portene fra Landet, man da snarere maatte troe, som ogsaa er sandsynligt, ja ret Haandgribelig, at De kun har meent den

Kiøbenhavnske Geistlighed med deres Indkomster, og er det nu saa, som De dog lydelig nok udlader sig med, da De foruden Præsterne reent ud nævner Klokkere, Gravere og den gandske Forsamling; thi ingensteds enten i Dannemark eller i Norge, ere der Gravere ved Kirkerne, uden alleene i Kiøbenhavn; saa underskriver jeg vel saavidt Deres Sætning at jeg vil tilstaae, at Geistligheden og de Geistlige Betientere i Kiøbenhavn haver anseelige Indkomster, men dog ingenlunde for store, hvad Præsterne, og i sær, hvad Sognepræsterne angaaer, der endog i Betragtning af den dem forundte Rang, kunde ligesaavel som andre civile og verdslige Rangs-Personer gerne behøve noget klækkeligt i Indkomster frem for de øvrige Præster, for at kunde nogenledes holde dem efter deres Stand og med Heste og Vogn, Kudsk og Tienere at distingvere sig i lidet fra andre, der ingen Rang haver; Men om endog ingen Sogne-Præster i

44

Kiøbenhavn vare aflagde med Rang, da giver dog baade deres og de øvrige Præsters, Capellanernes Embede dem i disse saa store og meget Folkerige Meenigheder fuldt Arbeyde og saa meget at bestille (endog Natten med Dagen, naar de ellers skal som de bør efter Pligt og Samvittighed, selv forrette deres Embede, uden at lade deres Embede ved andre Assistent-Præster forrette, hvortil dog de mange paa hinanden faldende Forretningers Mængde imellemstunder nødsager dem) at de for deres saa store Arbeyde virkelig ogsaa fortjener og bør have stor Løn, ja endog større Løn end andre uden for Kiøbenhavn boende Præster, efterdi dog, Levemaaden i denne Stad er paa det kostbareste og alle Ting her dyrere end anden Stæds, uden hvad alleene den nærmeste Egn omkring Kiøbenhavn paa 4 a 5 Miile i circumference anbelanger, thi der ere vel, (og det rimeligviis) alle Ting ligesaa dyre som i Kiøbenhavn selv, da Bonden holder fører sine Vahre til Torvs, end han sælger dem hiemme, uagtet han endog kunde faae lige det samme hiemme som i Kiøbenhavn, hvilket jeg fra min Ungdom af har af mange troeværdige, saavel verdslige som geistlige Mænd ladet mig forsikre, som og kand gandske vel være sandt og troeligt.

45

Vær ellers forsikret paa, Hr. Philopatreas, at har end de Kiøbenhavnske Sogne-Præster ved de Danske Kirker anseelige og gode Indkomster, saa ere dog de Tydske Præsters Indkomster meget større, og hvad gielder, at Nye-Aars Gave gjør endda de Reformerte Præsters Indkomster til de største; Men tænk herved aldrig, at fordi jeg ikke kand istemme den samme Tone, som De, og udraabe de Kiøbenhavnske Sogne-Præsters Indkomster for at være faa store, og mindre for store, jeg da selv maatte være en Kiøbenhavns Præst, Ney! det gamle Ordsprog: Det er got at have Bispen til Morbroder, maa De, hvad mig angaaer, nok blive hiemme med non cadit in nostra forma rotunda Poli, Den Lykke maa en Dosmer ikke vente sig; Ney! jeg burde ikke være Præst, og allermindst en Kiøbenhavns Sogne-Præst, dersom jeg i min Ungdom havde Publico til Forargelse levet et slet og ryggesløs Levnet, freqventeret berygtede Huuse, været Acteur ved Comoedierne, løbet an in Puncto sexti og taget et berygtet Fruentimmer til ægte.

Men derimod, hvad min Herres opgivne Klokkere, Gravere og den heele Forsamling angaaer, da er jeg af samme Tanker som De, og med Dennem ogsaa formeener, at disse got Folk har (i Betragtning af deres Embede og af

46

hvad de har at bestille og forrette imod det hvad Præsterne har at forrette) temmelig store, ja visselig ogsaa for store Indkomster, thi hvem har sagt og hvor staaer det skrevet at Klokkere og Gravere i Kiøbenhavn, disse saa subalterne Kirke-Betientere skal for eet, saa got som intet, eller dog i der ringeste for saa let og commode et Arbeyde, hvortil udkræves hverken Røst eller Bryst, hverken Hovedbrud eller Hierne, have de Første 14, 15 a 1600 Rdlr. og derover og de andre 6, 7, 8 a 900 Rdlr. og meere, som er vel meget og jeg synes og at disse gode Herrer kunde nok lade sig nøye med noget mindre for den ringe og ubetydelige Tieneste, de gjører Publico og det Almindelige? Thi hvad gjør dog en Klokkere der er en Premier-Betient imod Gravere, for sine saa feede og anseelige Indkomster? og hvad er hans Arbeyde imod Præsters og andre Geistlige Embedsmænds Arbeyde? Han siger: Amen! ved en Barsedaab; Han tegner deres Navn, som anmelder sig til Communion; det første gjør han i Kirken, men det andet hiemme i sin Stue; han comparerer og paraderer med sine Collegis, de Messieurs Gravere, i Kirken, naar der ere Brudefolk at copulere, og paa Kirkegaarden, naar der ere Liig at begrave; ja! han gaaer vist ogsaa paa Sønog Hellig-Dage med Tavlen og for Alteret ifører han Præsterne Messe-Ornamenterne; Her, har, og seer vi da hans heele Arbeyde; mere

47

veed jeg ikke at en Klokkere gjør og forretter for alle de Sølv-Aarer, der finder ind ad hans Dørre, thi ved Stue-Bryllupper gjør han mindst, ja! slet intet, endskiønt han ved dem betales meest og aflegges rundelig; Arbeydet for Klokkere kand enhver let og snart oversee; men hvem kand saa let oversee alle een Hr. Klokkeres Indkomster? Thi foruden at en Klokkere har en anseelig frie Boelig, som er noget stort i Kiøbenhavn, saa oppebærer og faaer han tvende Gange om Aaret Klokker-Løn af Meenigheden; Han faaer Offer til alle de tre store Høytider, han forglemmes ikke ved Brudevielser, Børne-Daab eller Liig, og han vil endnu mindre være forglemt, naar han tegner Eens Navn, der vil til Herrens Bord, og hvad vil vel alle disse

Klokker-Indkomster i saa store og folkerige Meenigheder, hvor der imellem Aar og Dag ere mange Tusinde Communicantere (undertiden i en eeneste Uge 4, 5 a 600, og ligesaa mange paa den første Høytids-Dag til Froe-Prædiken) og hvor man af de aarlige publicerede Lister paa Ægteviiede, Fødde og Døde seer deraf at være et Antal af nogle, ja! mange Hundrede, ikke udgjøre for en Summa? I Sandhed! ere disse Klokker-Indkomster intet over, de ere vel for nogle ikke heller meget under eet par Tusinde Rixdaler og ingen under! thi hver Dag tager de Penge ind; hver Dag er deres Indtægts-Dag og hver Dag regner

48

der Sølv og Penge ned paa disse store og fatigieuse Arbeydere, Arbeyde har de hver Dag, men det meeste Arbeyde løber ind i Vexel-Coursen; saa at, naar der er trange Tider for andre, saa er der dog gyldne Tider for dem; og her finder visselig det gamle Ordsprog: naar det regner paa Præsten, da drypper det paa Degnen eller Klokkeren, aldeles ingen Stæd og Gehør; Ney! om mange Præster, fornemmelig om Landsbys-Præster og Kiøbenhavns Klokkere kand det tvertimod med god Grund siges, at naar det kun drypper paa Hiine, saa regner det flux paa disse; thi naar en Klokkere i Kiøbenhavn kand i Tegne-Penge og blot for et simpelt Navn at tegne, tage Aarlig mange Tusinde Otte-Tie- Femten- og ogsaa Fiiretyve-Skillinger ind, saa kand en Præst paa Landet neppe om Aaret derimod faae en halv eller Heel Snees Fiire-Skillinger for Skudsmaale at paaskrive og meddeele; derfor har og de gode Herrer Klokkere got ved at gotte sig med gammel Gaudium og drikke deres Flaske Rindsk eller Rød Viin, naar mangan en Præst paa Landet maa drikke tyndt med Vand iblant; og hiine lader sig vel ikke saavel som disse nøye just med en Byggryns Grød, en vindtør Jyde-Sild, en Flade strands Lage-Flynder eller et Stykke Flæsk og Brød; thi de har god Raad og Leylighed til at faae noget bedre og meere delicat for deres delicate og høye Gout; En feed og vel udstoppet

49

94

Kalkunsk Hane, en Norsk Uhr Høne eller Ryppe, en Dyre-Kølle, en Kalvefierding, en Karpe, en Kramsfugl og beslige Lækkerheder kand snart faaes, siden Stopperie, Færgestrædet og Slagterboderne og Fiskerhuset ligger ikke langt borte; O ja! hvor kand disse gode Herrer ikke, naar de ellers vil, leve paa Herreviis, da mange Præster derimod er nødt til at leve paa Stakle-Maade: det er ikke heller at; spørge, om de i en Hast og for en kort Tid kand samle Midler og Rigdom, siden der ere saa mange Præster der efter 20, 30 og 40 Aars Tieneste maae endnu sees at sidde i Armod og Fattigdom; Og hvad! om disse Herrer Klokkere, seer tusinde Præster over Skuldrene; om de en vilde bryste sig som en Kalkunsk- og gjøre Trin eller sætte Fod som en fransk Hane; Om de vilde viise sig stolt og af Hovmod kneyse som en Katt med et Aalehoved eller kneise i Veyret med Næsen som en tydsk Griis; ja! om den Grille kom dem ligesom andre Narrer, i Hovedet, at de vilde have Rang og Character, da kunde man deri lige saa lidet fortænke dem som andre, siden de haver store Indkomster liige med andre Store, og vel mueligviis og besad ligesaa stor Forstand og Merite, som andre, der besidder ikke større; Saaledes vil man sige at en Klokker til en vis her ubenævnt Kirke blev eengang hæftig angrebet af en Character-Syge, som han ved den Leylighed, at en stor General eengang skulde være Fadder til et Barn, men var kommet for tidlig i Kirken, hvor-

50

udover han efter Klokkerens Anmodning gik over i Klokker-Boeligen indtil Damen med Barnet og de andre Faddere kom, vilde at Generalen skulde gjøre sig umage for at curere; thi da Generalen blev saa magnifique med alle Slags Confecturer og Syltetøyt tracteret og saae Klokkerværelserne saa prægtig meublerede som hos en Minister blev han deraf anlediget til at spørge Mr. Klokker om hans Indkomster, hvilke Klokkeren anslog vel til henimod et par Tusinde Rixdaler men beklagede tillige, at han desuagtet, var for Sit ordinaire Klokker-Embedes skyld, ikkun i ringe agt og anseelse, og kunde ikke frequentere Rangs Personers Compagnie, uden han hafde selv ogsaa en Character i sær gik dette ham meest til Hierte at han ved alle Forretninger maatte staae eller følge bag efter Præsten med andet vidre som saadan en Patient kunde sige til den Doctor, han har fortroelighed til, og sandt! han blev ogsaa cureret; thi da Generalen kom til Hofve og af sin Konge vor Store Viise og af sin Gudsfrygt uforglemmelige Christian 6te udbad sig den Naade at maatte blive Klokker til den Kirke i hvilken han sidst havde staaet Fadder og forestillede at en Klokkere havde bedre end en General, blev samme Klokker Allernaadigst paalagt at holde og lønne tvende Catecheter og saaledes begynte han over denne med ham foretagne Cuur fra den Tid af alt meere og meere at komme sig af sin Sygdom.

51

Men at komme igien til disse store Mænd vore Kiøbenhavnske Klokkere, da vil jeg langt fra ikke see dem udsat fra al Løn og Indkomster, Ney! saalænge de tiener i Qvalite af Klokkere, bør de og som andre Tienere at nyde Løn for deres Tieneste; Men den Løn maa alt være proportioneret efter den Tieneste de gjør, den maa ogsaa være saa convenabel, at de deraf honett og anstændig kand leve, dog at Kirkens Spiir og deres Døttres og Fruentimres Hoved-Top kan kiendes fra hinanden; men nu in statu quo haver dog de virkelig formeget og de kunde nok nøyes med noget mindre end de nu omstunder Haver i Indkomst.

Jeg misunder dem ikke Deres Klokker-Løn og Klokker-Penge, som de til hver Paaskeog hver Michelsdag lader indkræve af Meenigheden, jeg vil lade dem beholde deres Høytids Offer og tage imod hvad dem ofres paa de tree store Høytider; Jeg under dem ogsaa, hvad de kan faae ved Brudevielser og Børne-Daab; men Spørsmaal om de, saalænge Kirken beholder og har sine Gravere, kan med rette tilkomme at faae noget ved Liig, da Graverne, som Gravere, der vel skammer sig ved selv at grave, men dog besørger og foranstalter Graverne til alle Liig opkastede, synes efter deres Betienings Medfør og Praedicat eller Nævnelse med største Billighed

52

selv allene at tage alt hvad der er fastsat og stipuleret at gives for Liig og for Graven at grave til Liig, da Klokkere desuden haver nok alligevel i Indkomst; Men hvad de gode Klokkeres Tegne-Penge angaaer, som en temmelig feed Stumpe, der hænger ved deres Klokkerat, og enhver der vil communicere maa erlegge, førend hans Navn bliver tegnet og anført paa Confitent-Listen, da disputerer jeg dem de samme som noget de formeentlig ere aldeles uberettiget til enten at kræve eller tage af nogen; og siig mig Hr. Philopatreas, som jeg anseer for et stort Corpus juris har ald juris prudencia inde og ikke kand være ukyndig i nogen Deel af Lovkyndighedens Videnskab, siig mig om der ere Love-Forordninger eller Rescripter (thi jeg har ingen læst uden hvad der ved og siden Lovens Publication er udkommen.) der befaler tillader og hiembler Klokkere-Ret og Frihed til at æske og tage Penge af dem, der anmelder sig til Communion, allene for kun blot at antegne deres Navne? ingen saadan Lov eller reciberet Befaling derom er mig bekient; Klokkerne faaer jo ligesaavel deres Klokker-Penge og Offer til Høytiderne som Præsterne faaer deres Præste-Penge og Høytide-Offer, bør da ikke Klokkerne ligesaavel gjøre det, der er en Følge af deres Embede, og foruden Betaling antegne Confitenternes Navne som Præsterne maa uden Betaling gjøre det, der er en

53

Følge af deres Embede med at betiene de antegnede med Absolution og Communion eller at betiene Skriftestolen og Alteret; Nogle af Kiøbenhavns Klokkere, der har saa overflødige Indkomster, kand da gjerne, saa længe de tør vedblive at tage Tegne-Penge, taale aarlig ad pios ufus ꝛ: til gudelig Brug, til Hielp til smaa Præste-Kalds Forbedring, til Skoleholderes Løn eller og til den Kongelige Opfostrings Stiftelse fra sig at erlegge 600 Rdlr. og de andre 400 Rdlr. og endda haver de nok og overflødigt igien i Indkomster til at kunde leve reputerlig og got af. Jeg veed nok, at de i saa Fald blev rørt paa det ømme Stæd og nødig vilde gaee Takten efter slig en Musiqve, thi Viintappere afhændede mueligviis da meere fransk men mindre Rhindsik Viin. Men vel an! vil ikke de saa vil andre! lad dem paa det samme resignere! de kand gjøre det; De fleeste ere Capitalister, der kand leve alleene af deres Renter, jeg vædder, at Phoebi Chor, Minervæ Sønner, de brave brødløse gamle Studentere vil i 100de Tal melde sig og den eene Heller end den anden paa forbemelte Maade og Condition tage imod disse smaa Kirke-Betieninger, ja! O! mihi praeteritos referat si Jupiter annos! havde jeg min Ungdgm for mig, vilde jeg selv ikke være den sidste, der skulde blive tilbage; Jeg har ellers endnu dette imod de gode Herrer Kiøbenhavns Klokkere, at de ikke, som man vil sige, vil vel beqvemme sig til at tegne til Com-

54

munion, men tør med liden Høflighed haanlig afviise de Eenfoldige og hvem, der ikke just præcise anmelder sig paa den af dem selv efter deres egen commodite bestemte og ved en Placat paa deres Forstue-Dør bekientgiorte Time, enten de nu maatte komme kort før eller kort efter denne til Antegnelse fastsatte Time. Men hvad! om et sygt Menneske om Midnats Tid (som vel 100 Gange baade er skeet og vil skee) skikkede Bud efter Præsten og lod Ham kalde til sig, men Posten havde sin Søvn kiærere end den Syges Siæl, der af ham vilde trøstes, og Præsten vilde svare Budet: I skulde have kommet før, førend Natten kom paa, nu er det for sildig, gaee nu kun bort indtil i Morgen! Kom saa igien; men pas Tiden og kom hverken for tidlig eller for sildig! jeg har endnu kun faaet liden Søvn, nu staaer jeg ikke op af min Seng enten for den Syges eller andres Skyld, med videre som Præsten til sin Undskyldning maatte foregive! Hvorledes mon da dette vilde løbe af for Præsten? Burde Præsten længere være Præst? og kunde han vel paa nogen Maade undskyldes eller echapere Straf og Tiltale? Hvormed, vil da een Klokkers undskyldes og forsvare sig, naar han afviiser nogen, som ikke kommer til ham præcise paa den for ham selv beleyligste Tid og Tuur? Med sine mange Forretninger? med Embeds Byrder? med sit meget Arbeyde? med Huus-Sorger og Sysseler? O! her gjelder ligesaa li-

55

Det Undskyldninger imod den afviiste Friske som hisser imod den afviiste Syge, thi begge vil have en Trøst, begge vil nyde en Mad og sidde som Giæster ved eet Bord; Har Klokkere derfor for meget at bestille, lad dem da enten deele Arben« de og Indkomster med en anden, eller lønne een Vicarium, som i deres lovlige Forfald fand obagte deres Parties, faa ar intet af deres Em, bede enten i een eller anden Maade forsømmes.

Der er endda vel, at Studentere antages til Klokker-Tienesterne i Kiøbenhavn; Gid der samme og maatte skee i alle andre Kiøbstæder uden for Kiøbenhavn! thi ubilligt, at Læg-Folk og ustuderede Personer skal her

præfereres den studerende Flok Academiske Borgere der har opofret sig til Studeringer, saa længe der ere brødløse Studentere, der vil være Klokkere, og dem ere der mange af, som gierne vil, men ikke kand blive det, thi en Laicus staaer den jævnlig i Veyen, og løber af med denne Stumpe, som en studeret bedre havde fortient; See! hvilken en Ubillighed ! Ja! see! ogsaa engang, hvor paradox, hvor empfindtligt og anstødeligt det er baade for den Stærke og for den Skrøbelige, at en Laicus, som den eene Dag bærer en bunker og raned Klædning, skal den anden Dag sees i Geistlig Dragt, med Kappe og Krave, en Dragt, som er alleene reserveret og destineret studerede Geist-

56

59

lige, een Dragt som Rectores, Con-Rectores, Hørere, Degne og Skoleholdere i deres Embedes Forretninger bærer og i hvilken ingen i forrige Tider uden alleene Magistri Philosophiæ lod sig see paa Prædikestolen; Lad Ustuderede længe nok blive Klokkere; Saa længe det tillades, men lad dem aldrig bære Kappe og Krave, thi der er en Ornat der tilkommer de Studerende og hvorvd de før distingveris fra Ustuderede; lad dem gave alleene i sirle Klæder, siden de dog skal staae i Classe med Geistlige Kirke-Betientere! Del er merre end nok for saadanne Personer, der skal indtage Levitcrnes, Studenteres Plads, og i keres Stæd have med hellige Ting at bestille, varte op ved Herrens Aktere, tænde Alter-Lystne med meere; Jeg anseer dette gandske Paradox og næsten Heterodox, og jeg rænker at de, Hr, sl)hilopacrel'as er heri af lige Tanke, med mig og vilde vel ikke heller, naar det stod til dem, lade een Person, som den sene Dag løber op og ned af nogle Trapper eg bærer et par Skoe, en Peruqve & c. fra og tit sin Herre, han tiener, den anden Dag gaae ind og ud af Herrens Forgaard med hellige Ting, bære vasa sacra ☩: Kalk og Disk til eg fra Kirken, med andet videre, som der tilfalder en Kirke-Betient, der dog staaer i Classe med Geistlige og bærer Navn af en Geistlig Embedsmand, efter sin Betienings Medfør at forrette.

57

Men, Hr. Philopatreias! vil De, som jeg, da vil vi nu begge gaae fra de Herrer Kiøbenhavnske Klokkere, og aflegge et kort Besøg hos deres Medtienere de ikke heller saa lidet store Mænd, vore mægtige og fornemme Kiøbenhavnske Graverer; dog Ney! hvad skal vi hos dem? Grov-Smede har Grov-Smede Forstand og Graverer har Graveres Conduite; jeg veed vist at vi bleve dem velkommen, jeg troer og, at de tage vel imod os og beværtede os ret magnifiqu; Men mine Indkomster, der ere 3 a 4 Gange mindre end deres, endskiønt deres Skatter og Udgifter ere vel 20 a 30 Gange igien mindre end mine, tillader mig ikke at gjøre Vederlag og med den hospitalite og Beværtning ar tage igien imod dem, saaledes som civilite og Høflighed befaler, best derfor at blive fra dem, uden at komme til dem; Thi for eengang og paa en kort Tid at komme ind paa en meget feed Græsgang, naar man immer er kun vant til den magre, deraf har man meerefond end got; jeg vil heller af min Herre lade mig mene med at informeres livet om disse Herrers Character og deres Graver Embedes Beskaffenhed alleene, for at komme efter, om mine Tanker heri kommer overens med deres, og hvorvidt mine om disse Kirke-Betientere fattede Begreb ere rigtige eller urigtige; Jeg veed vel forud, med hvad Øyne De anseer Geistligheden i Almindelighed; men disse smaa Geistlige i

58

Særdeleshed troer jeg ikke at De har faa ont et Øye til, at De skulde vilde misunde dem deres smaa og ringe Indkomster, som deres Graverie giver af sig; Jo! Jo! svarer De, Hr. philopatreias, straxen tydelig og lydelig i Deres Tredie Anmærkning; Disse Kroppe, der ere saa feede, som Studene i Marsklandene, har alt for store og alt for feede Indkomster, og de bestiller dog kun lidet eller intet for samme; Der skal altsaa feyle lider eller intet i, at jo mine Tanker kommer temmelig nær Mhr. Philopatreias Tanker, dog i en Punct viger vi mueligens fra hinanden med vore Tanker; thi naar min Herre vil have Præsternes Antal formindsket og formeener at de ere for mange, saa er jeg ligesaa haard imod Graverne, som de er imod Procuratorerne, jeg vil have alle Graverer, ligesom De vil have alle Underrets-Procnrakerer, afskaffede, endskiønt De lader nok Procurarorerne blive hvad de ere, i hvad jeg end gjør ved Graverne; Jeg vil langt fra ikke opholde mig enten over deres Feedme eller Magerhed; thi der eene fand tilskrives et sundt og det andet et svagt og sygeligt Legeme; Men sandt! at vidste jeg ikke bedre, vidste jeg ikke at Feedme i et sundt Legeme kommer af Guds Velsignelse, maatte jeg snart troe, at den hos mange maatte komme af rar Æde og Fylde, naar jeg forud er underrettet om deres Levemaade, i hvilken saa mange giver den rige Mand lidet

59

eller intet efter, men hver Dag lever Bon, hver Dag herlig og i Glæde, og hver Dag har ikke alleene lækkerer og delicate, men endog mange og overflødige Retter paa deres Bord, uden endda at see hen til det saa syndige Bacchanaliske og Veneriske Levnet; Jeg vil ikke heller, at Graverne strax skal stødes ud fra deres Graver-Tieneste, uden enten til deres Livs Ophold at nyde en maavelig Pension eller og paa andre Maader i den verdslige Circul at blive emploieret, enhver til hvad han duer og maatte være tienlig ttl; Men afskaffede vilde jeg nok have dem eller og at de ligesom Klokkerne maatte til smaa Præste- og Degnekalds Forbedring, eller til Skolevæsenets bedre Ophielpelse, eller til fattige Geistliges efterladte Enker, den Konges.

Opfostrings-Skiftelse og deslige gudelige Brug ansættes til en aarlig Pension at svare, nogle 400 og de andre 200 Rdlr.; Thi cui usui? til hvad Nytte ere Gravere? og hvad Tieneste gjør vel disse Folk enten Staten eller nogen Stand i Staten? De kand jo undværes? de behøves slet intet, thi de gjør og bestiller saa got som slet intet; At gaae ud af en og ind ad en anden Kirke-Dør med en Nøgel eller to i Haanden, at spatzere som graduerede Personer op og ned paa Kirke-Gulvet, at lukke en Kirke-Stoel op eller slaee i for dem, der beriger dem med Offer til Høytiderne, at paradere ved en Grav, at rette Præsten den Skuffe, hvormed

60

han kaster Jord paa Liig, at gaae med en Tavle i Kirken, at iføre Capellanerne eller fremmed Præster, der betjener Alteret, Messe-Klæderne, der er altsammen hvad jeg veed at Graverne ved Kiøbenhavns Kirker forretter, andet gjør de ikke og hvad er vel nu alt dette? Kand alt gives Navn af Forretninger? Kand dette kaldes nogen Tieneste, noget Arbeyde og nogen Embeds Gierning? Kunde derte ikke altsammen blive giordt om der end aldrig meere nu end for 60 a 70 Aar siden vare Gravere til; Kunde ikke Præsten selv tage Skuffen til Jordens Paakastelse eller og Monsieur Klokkere rekke Præsten den til, thi det er hans Pligt, der paaligger dem som Klokker og saaledes gjør alle Klokkere overalt i Dannemark og Norge; ligesaa bør Klokkere og ingen anden gjøre Opvartning ved Alteret med Messe-Klæderne at iføre Præsterne, der betiener Alteret, hvad enten det ere Kirkens egne Sogne-Præster eller Capellaner og fremmede Præster; det er nok, naar det ere Præster, ordinerede Mænd og rette Alter-Tienere; thi her gjør Rang og Indkomster ingen Forskiel, men den eene er Præst ligesaavel som den anden, og en Klokkere maa ligesaavel vide sin Pligt, som en Præst sin; ligesaalidet som Klokkeren vil være en Tienere af Præsten, ligesaa lidet bør Graveren at være en Tienere af Klokkeren, dog er Klokkeren meere Præsten end Graveren er Klokkeren, subordineret, men

61

overalt kand og bør den eene ikke undslaae sig meere for at gjøre hvad der ligger til hans Embede end den anden; Ligesaa kunde der og uden Gravernes Hielp, gjerne findes Udveye til at faae Kirkens Tavler ombaarne; thi det kunde skee ved den Cantor eller Hørere der forestaaer Sangen, ved voxne Difcipler af den Latinske Skole, ved Kirkeværgerne, de Fattiges Forstandere og Kirkernes Herrer Klokkere; Altsaa, indsees jo meget vel at Graverne ere kun Super-Fluum quid ɔ: til Overflod, ufor nødne og næsten unyttige Tienere, der gjerne kunde undværes og derfor meget vel afskaffes; De cre Gravere og kaldes Gravere, men de svarer slet intet til deres Navn, thi de graver aldrig selv nogen Grav, men alleene betaler en Arbeyds-Karl og Daglønnere med 16 a 24 Sk. for en Grav at grave til et Liig, og dette kunde jo ligesaavel besørjes, foranstaltes af og ved de Kiøbenhavnske Klokkere, som det skeer ved alle andre Kiøbstæd-Klokkere overalt i begge Rigerne, hvor der slet intet vides af saadanne Slags Kirke-Betientere, som i Kiøbenhavn alleene bærer Graver-Navn og gjør dog aldrig Graver-Gierning; De kaldes Over-Gravere og Under-Gravere, men hvorfor ikke ligesaavel Premier-Gravere og Seconde-Gravere, for at gjøre denne Classe og den heele Graver-Forsamling, Pikkerne med, saa meget desmeere brillant og anseelig; thi lidt got skal man høyt sette og af en høy Titul

62

60

gjøres der til noget, som ellers før var intet og duede intet.

Men hvad synes nu Dem Mhr. Philopatreas? Skal Graverne i Kiøbenhavn afgaae eller skal de blive? Skal der rneere ved de Kiøbenhavnske end ved alle andre baade store og smaa Kiøbstæders Kirker være Gravere? Gjøres de fornøden der meere end andensteds? Jeg anseer dem ufor nødne og jeg siger ogsaa, at Staten kand gjerne undvære dem, og den vilde ved deres Afskaffelse heller aldrig savne dem. Kiøbenhavns Publicum, heele Borgerskabet, alle Meenigheder i Kiøbenhavn og det Almindelige var visselig tient med deres Afgang; thi hvor mange 100de Rdlr. imellem Aar og Dag gaaer der dog ikke i alle disse Graveres Lommer, men fra hvem gaaer de? fra Indvaanerne, fra Borgerskabet, fra Høye og Nedrige, Gifte og Ugifte, Husbonder og Tienere, Mestere og Svenne, næsten ingen undtagen, og det for ingen Ting, uden at de haver nogen enten Opvartning eller Tieneste af disse slags Kirke-Betientere i mindste Maade; Haver Kiøbenhavn og dens Indvaaner da ikke Byrder nok alligevel, helst i disse dyre Tider, at Graverne ikke ogsaa med skulle gravere og trykke dem; Ere der ikke Kirkebetiernere nok i Sogne-Præsterne, Capellanerne, Sangerne

63

og Klokkerne, og fleere, som alle skal betales til Høytiderne, ved Brudevielser, Børnedaab og Liig, uden at saa mange Gravere, Overgravere, Undergravere og Pikkere skal og være med i Tallet, og de alle ogsaa betænkes som Kirke: betientere; Sandelig! Sandelig! Naar jeg tager Klokkernes uberettigede Tegne-Penge fra, da skal der ikke være megen difference og Forskiel imellem Over- eller Premier-Gravernes og Klokkernes Indkomster; Og ingen Under! Thi hver Dag heele Ugen igiennem fra Aarets Begyndelse og indtil Aarets Ende regner der Penge ned paa Graverne ligesaavel som paa Klokkerne ved Brudevielser, Børnedaab og Liig, hvad Under da, at disse Folk kand snart samle Midler og blive Capitalister; Man vil sige som en Sandhed, at

den sidste for nyelig afdøde Gravere skal have efterladt sig 12000 Rdlr.; Men i Sandhed skal neppe 3 Præsier i Lolland, 5 i Fyen, 7 i Norge, 70 i Siælland og 120 i Jylland efter 24 a 30 Aars Tieneste efterlade sig allesammen saadan en Capital; Hvilken Gravere skulde vel og vilde bytte Indkomster med en Præst enten i Jylland eller Siælland, men vel med en Præst paa sine Stæder i Lolland og Fyen, der alle i Almindelighed haver gode Indkomster, og saa gode, at deraf er endog kommet dette gamle Ordsprog: De Lollandske Bisper, de Fyenske Provster, og de Siællandske Præster. Har man ikke Exempler saavel af

64

Gravere, som af Klokkere, der har faaet deres Døttre gift med høye Rangs-Personer, og udstyrer dem med en Medgift af 3 a 4000 Rdlr. i rede Penge? døde ikke for kort Tid siden en Frue af højeste Rang i første Classe, som var en Klokke-Datter? og mon der ikke findes den Gravere, der commanderer 14 a 16 til 20000 Rdlr.? Har ingen anden Penge at udlaane paa Vexcler, saa har Gravere; De kand assistere endog deres egne saavel som andre Præster med Pengelaan og Forstrækning; Jo! Jo! Til visse har Gravere det, som andre mangler og maa lede efter; og det er vel! det er got at der endda findes nogle, der ere velhavende, rige og formuende, der har liggende Penge og kand hielpe deres Næste i hans Trang ; Der ere Stakler nok alligevel, og de Fattiges Tal bliver derfor ikke ringere; Gid ingen havde mindre Nød og ringere Kaar end Graverne! saa stod det got til i heele Landet, og da skulde der ingensteds blive klaget over Trang og Pengemangel; Men hvorfra har og sanker nu Graverne deres Midler? Af deres Graverat! af deres Graver-Tieneste, hvorved der følger saa store og saa feede Indkomster; Men á propos! Hr. Philopatreas! Har ogsaa Gravere, qva Gravere og saavidt de ere Gravere, har de ogsaa lovlig Ret og Adkomst til alle deres Indkomster? Ere de berettiget til at faae Offer af Menigheden til de tre store Høytider

65

ligesaavel som Præsterne og Klokkerne? Har vi noget i Loven, Forordninger og Rescripter derom befalet, at Gravere skal nyde Høytids-Offer? Ere de ogsaa berettiget til at paastaae og æske noget, som en Rettighed ved Brudevielser og Børnedaab; og har deres Graver-Embede nogen Connexion med og Influence i disse Præstelige Forretninger; saa at Gravere her skal ligesaavel have noget for intet, som Præsterne noget for Arbeydet? eller har en tvertimod Ret og Billighed indsneeget Praxis alleene givet dem Hævd paa deres Indkomster ved Bryllupper og Børnedaab? Jeg formeener, at ligesaa lidet som Klokkere med Rette kand æske og tilkomme noget ved Liig, saa længe der ere og skal være Gravere ved Kirkerne, der efter deres Graver-Embeds og Tituls Medfør skal foranstalte Graverne opkastet til Liig, men Graverne selv at tage og beholde alleene hvad som for Graver-Taxt skal gives for et hvert Liig at begrave, ligesaa lidet har formeentlig Graverne igien Ret til at æske og faae noget i Offer eller Salarie ved Copulationer og Børnedaab, men allene Præsten, Skolen og Klokkeren.

Dog jeg vil ikke bryde mig faa meget om Gravernes Indkomster, der ere, som enhver noksom er bekiendt, store og anseelige, og større end de gier Tieneste for eller deres Arbeyde for-

66

tiener; Men jeg vedbliver at sige, som jeg heroven til har viist og tydelig lagt for Dagen, at Graverne kand ligesaavel i Kiøbenhavn, som paa alle andre Stæder undværes; De ere kun Byen og Meenighederne til Byrde og Tynge, og derfor bør afskaffes; De mange Kiøbenhavns Heste, de gjør endda noget for deres Havre, men hvad gjør vel de mange Kiøbenhavns Gravere for deres Indkomster? Intet, ja! ikke meget meere end intet; Derfor lad dem gaae af! Lad dem blive fatte paa en taalelig Pension! eller lad dem gaae hen at gjøre Tjeneste i den Circul som de ere komne fra! Lad nogle ved Raadstuen employeres til Port- og Politi-Betientere , til Raadstue- og Bye- Tienere, til Vagtmestere, Arrest-Forvarere, Gade-Fogder, Byens Maalere, Favnefættere og deslige ; Andre ved Holmen til Sergeanten, Fyrbødere, Skibs-Skrivere og deslige, og de øvrige ved Akademiet til Portnere, Famuli Pedeller og andet hvorved de til Tarvelighed fand have et ærlig Levebrød; Lad alle Graver-Huuse og Boeliger blive solgte og giorte i Penge! deraf vil udkomme en anseelig Capital; Lad den Capital sættes paa Rente, og Renten komme Publico eller nødlidende Enker og fattige Fader: og Moderløse Børn til Nytte!

67

Men dersom det nu skulde ikke anderledes gaae mig i Henseende til Graverne end der gaaer Dem Hr. Philopatreas i Henseende til Procuratorerne; Jeg maa lade Graverne og De maa lade Procuratorerne blive; Da gaaer mit eeneste Ønske derudpaa, at Regieringen efterdags vilde selv bestikke alle Kirke-Betientere i Kiøbenhavn, legge alle jura vocandi til Kronen og ved existerede Vacancer selv kalde Capellaner, Organister, Klokkere og Gravere, men ingen andre bestikke til Gravere end studerede Personer og det saadanue studerede, der vare Candidati Ministerii, det vilde visselig have sin store Nytte baade i Kongens Skat og i Guds Kirke, fornemmelig, naar baade Klokkere og Gravere skulde tillige gjøre Tieneste som Catecheter og Syge-Trøstere og alle tre alternere med de ugentlige Onsdags-Fredags- og Skrifte-Prædikener; thi da gjorde de dog noget for deres store Løn og Indkomster, men hvad gjører de nu? Intet; Præsterne vilde dog derfor faae lige fuldt Arbeyde, men ogsaa tillige meere Tid og Leylighed til med langt større Frugt og Nytte at gjøre

deres Arbeyde, da der i saa folkerige Meenigheder ofte paa een og den samme Tid indløber ministerial-Forretninger paa hinanden; og hvor vilde de ikke da ved den Tid, der blev dem tilovers fra deres Embeds Forretninger til Huus-Besølgelse, lære langt bedre at tiende deres Meenighed og

68

næsten hver en Siæl i Meenigheden, hvilke nu ikke er dem saavel mueligt og giørligt; ja! da skulde aldrig befrygtes at enten nepotismus eller Simonie, enken Slægtskab eller Gunst og Gave skulde komme i Veyen for en fattig velfortjent Student til Hinder i hans Lykke og Befordring, som ofte ellers kommer enten seen eller aldrig, og han i dette sidste Fald maatte derfor klage: oleum & operam perdidit ☹: Hvad har jeg for mine Studeringer? Intet! Hvad for mine mange vaagne Nætter? hvad for ald min Flid og Flirtighed? hvad for 20, 30 og 42 Aars , Tieneste i Minervæ-Tempel? Intet! mine studeringer ere spildt! mit utrættede Arbeyde er spildt! alting spildt! Tid, Penge og Bekostning er altsammen spildt! Thi maa det ikke gjøre det Academiske Borgerskab, den studerende Flok, de mange brave Studentere ondt, ja! ret ondt, at see saa feede Stykker, saa dreye Stumper, og saa store anseelige Indkomster, som der henger ved de Kiøbenhavnske Graver: Tienester, at være alleene bestemte for læg Folk og ustuderede Personer, og ak falde i en Niels Tieneres eller en Jørgen Kudskes Lod; Visselig! dersom det nu ikke maatte være for sildig, vilde jeg tilraade mangan Student endnu at gaae tilbage for at studere promotions Videnskaben og heller tage Skoebørsten end Bogen i Haanden; Havde jeg selv i min Ungdom appliceret mig til denne Science, da mueligens jeg nu med ingen

69

Forstand og Mente havde forlængst fundet været et stort Creatur og havt baade en høy Rang og er feedt Embede, i stæden for at jeg sidder nu in podice mundi ☹: i en Kandt af Verden (dog i Kirke-Provincien) ved Landeveyen, hvor ingen, uden nu maaskee, Mr. Philopatreias, bryder sig om eller spørger til den Stymper og Socium Philodaneias, der dog kun er og passerer for et Drog, et Fiog, et Pecus og inutile terræ pondus ☹: En unyttig Jordens Byrde, som intet duer til nogen Ting; Dog jeg er fornøyet med at boe in Obscuro ved Landeveyen; thi der faaer man dog imellem noget Nyt at høre; jeg er og vel fornøyet Baade med min Rang og Stand, og eet af to: vil jeg heller være Broelegger end Blyetækker, endskiønt den sidste fortjener 100de pro Cento imod den første, men den første er meere sikker og frie for Fald end den sidste; Om Blyetækkere maa man sande og sige med Poeten: tolluntur in altum ut lapsu graviori ruant ☹: De løftes høyt op, men desto dybere kand de falde ned; derimod er Broeleggeres daglige Sang og Symbolum: Pax in terra! ☹: Paa Jorden Fred og Sikkerhed; Det allerbeste da at blive ved Jorden, i hvordan det end er at boe ved Landeveyen.

Men, Ej! det er sandt! Hr. Philopatreias! disse Herrer Kiøbenhavnske Klokkere

70

og Gravere, de har holdet noget vel længe paamig og giort mig saa til gode, at jeg derudover næsten havde forglemt Dem, min Herre, som jeg ellers i sær har med at gjøre; Jeg maa da, for at naae mit Scopum, i hvor distraheret, confus og udmattet jeg er bleven ved alle disse paa engang faldne saa vigtige og betydelige Klokker- og Graver-Forretninger, som jeg eene er imod ald Tanke saa pludselig bleven overvældet og bebyrdet med; Men hvem giver? Hvem beklager mig for alt dette svære Arbeyde? Jeg maa da for at komme til Maalet og førend Posten arriverer hertil, thi nu er Klokken allerede mange, igien vende mig til Dem, Hr. Philopatreias, og

II. For det andet overtude Dem, ak ligesaa ugrundet som De har i Drømme og Phantasie udraabt Geistlighedens Indkomster for at være for store, hvori jeg dog her oven til har nu alt viist Contrarium, lige saa uforskammet lyver De ogsaa Geistligheden paa, naar De paa Ulve-viis (als wie einen Wolf, ja! als wie einer glubender Wolf) saa ublne, fræk og aabenbar ved høy lys Dag tør antaste den (Geistlige Stand med Deres skamløse, fornærmelige Imputationer og Beskyldninger, og uden Beviis sige: at af den Stand vil neppe uddøe Hovmod, Gier-

71

ighed og Vankundighed, saa længe dens Indkomster ikke bliver formindskede; thi, siger De, Geistligheden har for store, overflødige Indkomster, men Overflødighed føder Magelighed, Vellyst og NB. ofte Hovmod.

a) Hovmod er en slem, en hæsli og vederstyggelig Last, en Last, som hverken anstaaer Mennesker, qua Mennesker og saavidt de ere Mennesker eller fornuftige Skabninger, end sige Christne- og af Guds Ord oplyste Mennesker! ikke heller kand behage Gud; Ney! Hovmod har af Engle giort Dievle, og denne Last er altsaa en Dievelsk Last;. Tænk da engang Hr. Philopatreias, hvad De vil gjøre Præster og Geistlige til, ikke til Engle (ihvorvel de i Skriften værdiges dette Navn) men til Dievle, og disse Dievle er De dog ikke det allermindeste bange for, siden De tør komme dem saa nær og har Mod, om ikke Styrke, til selv at angribe dem, for om mueligt med Deres ret klafferske Ulve-Kløer og Tænder, at rive, at sønderslide og skambide dem; Men viid, hvad De gjør og hvem De har grebet an paa saa glubsk en Maade! De har her ubesindig rørt ved Guds Øyesteen; De har som en Saulus i Fnysenhed faret frem imod Herrens Præster; De har med faa mange Bagvaskelser, invectiver, inju-

72

rier og injurieuse Beskyldninger slaaet om sig i Deres Tredie Anmærkning imod een heel Stand i Staten, imod alle Statens Geistlige og først og sidst beskyldt denne Stand for at være en hovmodig Stand; thi naar De pag. 34 siger, at af den Stand vil neppe uddøe Hovmod, dersom den fremdeles skal beholde de Indkomster, som den har; saa taler De jo positive og med reene Ord beskylder Standen for Hovmod, hvortil De vil opsige Grunden og Kilden i Standens store Indkomster; Lidet fiinere og meere privative synes De at komme frem pag. 30 hvor De siger, at Overflødighed føder NB. ofte Hovmod, men Deres Hierte er bog lige sort, og hvem mener De andre end Geistligheden, som denne Deres Tredie Anmærkning handler alleene om; thi til mange verdslige Betjeninge ligger ogsaa stor Løn og overflødige Indkomster, men der føder de ingen Hovmod, i det ringeste vil De ikke vide det, og veed nu Mht. det, saa kand dog andre ikke saavel see og mærke det, og derfor skal dette Deres: Ofte, alleene gielde om den Geistlige Stand, den er og den bliver formedelst sine overflødige Indkomster stedse en hovmodig Stand, naar dens Indkomster bliver ubeskaarne og uformindskede; Men, min gode Hr. Philopatreas! Er De blind? Ilde! Gid jeg havde da en Salve til Deres Øyne, at

73

De kunde see, eller har De mist Deres Forstand Vel! vi har da Kister i Landet til saadanne Folk; De beskylder Geistligheden for Hovmod, det er (efter Ordets Bemærkelse i det Tydske Sprog, hvorfra der kommer) for et høyt Mod, og dette høye Mod tilskriver De Geistlighedens overflødige Indkomster; Men har jeg ikke Soleklart heroven til illustreret og vist, at Geistligheden i Almindelighed har for smaa og ikke for store Indkomster; og at der ere mange flere Præstekald under, end over 400 Rdlr.; ja! at end og mange ere ikke engang af 202 Rdlr., men endnu derunder, og lad vare at endog enhver Præst havde 5, 6, ja 700 Rdlr. i aarlige Indkomster; vare da disse Indkomster noget at bryste og hovmode sig af? Kunde samme Indkomster gjøre nogen fornøftig Mand stolt, høyhiertet og hoffærdig? Den der er hovmodig af i a 2002 Rdlrs. Indkomster, den er en stor Nar, men den er endda en større, som i a 200 Rdlr. kunde gjøre Hovmodig; i Sandhed kand Geistlighedens Indkomster ikke gjøre den hovmodig; thi for mange Præster ere de ald for tynde og knappe afskaarne; og Tidernes Vanskeligheder lærer nok Præsterne at gaae paa Ydmygheds Ben; da der saa mange Tusinde løber ind til saa uformerket at trykke og fortrykte dem.

74

76

heden giordte fornærmelige Beskyldning, da De uden nogen Beviis og Rede til hvad De skriver, siger expresis verbis : udtrykkelig, at Hovmod ikke udoser af den Geistlige Stand.

De veed min Herre nu hvad Hovmod er; thi jeg har sagt og forklaret Dem det; Men veed De nu ogsaa, hvorved Hovmod allene giver sig tilkiende? og ved hvad Tegn den Hovmodige røber sig selv og sin Daarlighed? De veed det ikke; Velan! jeg vil ogsaa sige Dem dette, for at overbeviise Dem, at De saa aabenbare lyver, og at denne deres Beskyldning imod Geistligheden er alt for sort og sværtet, gandske falsk og urigtig; Hovmod er som en Moder af Ærgierrighed, thi til Tvillings-Systre kand man ikke gjøre dem; Og Ærgierrighed er igien som en Moder til Rang- og Character-Syge; Men har nu min Herre Hørt eller læst nogensteds at Rang-Sygen har i dette Aarhundrede eller nogen Tid forhen grasseret i den Geistlige Stand? Hvor mange Præster her er løbet Storm paa Cancelliet for at faae en Character? Hvor mange har der grædt sig en Rang til; Hvor mange characteriserede Bisper? hvor mange Titulaire Professores Theologiæ Emaordinarii? hvor mange Cousistorial-Raader? og hvor mange Consistorial-Assessorer haver vi i begge Rigerne iblant

75

77

Præsteskabet? Jeg troer, at de ere snart talte. Den geistlige Stats-Calender kan strax sige os det; den fremviser neppe tilsammen 6 a 7 uden for Kiøbenhavn af næsten 2000de Præster. Thi den Rang, som de Kiøbenhavnske Sogne- Hof- og Slots-Præster har, er uden nogen Ansøgning af Dem lagt til Deres Embede, og af samme Beskaffenhed er det med den Rang, der følger Promotos Theologiæ Doktores, den er Dem som et Signum Gratia, honoris & Præmii, for Deres ved berømmelig Flid og flittig Læsning erhvervede store Erudition og Lærdom confereret. Kan da nu ikke, min Herre! af det saa ringe Antal characteriserede Geistlige iblandt den øvrige saa store Mængde, gjøre den upaatvivlelige Conclusion, at hovmod, Ærgiærighed og Rang-Syge neppe har faaet Liv eller finder Plads i den Geistlige Stand? Og een Ting maae jo dog først faae Liv, førend den kand siges at døve, end sige rent uddøe, som de dog tvertimod, bedre Overbeviisning siger, aldrig at vil skee med Hovmod, hos Geistligheden.

Jeg maae og sige, at den geistlige Embeds-Mand, der uden gyldige Aarsager vilde hige og tragte efter Rang eller Character, handlede ikke meget viisere, end en an-

76

78

den, der vilde løbe efter en Narre-Kappe at faae paa. Hvilket ogsaa (som man vil, sige) en stoer og viis Konge for nogle Aar siden tydelig gav tilkiende, da tre paa engang med Ansøgning certerede og kappedes om at faae Rang over hverandre; thi han svarede: at hvilken af dem der vilde være den største Nar, han skulde ogsaa faae den største Rang. Men da nu ingen af dem vilde det eene, blev der heller intet af med det andet. Det er en anden Sag, naar Regieringen enten af sig selv vil hermed, som med et Naades-Tegn anses en erudit og meget lærd eller i andre Maader velfortient og meritered geistlig Mand; thi da maae saadant Naadetegn med Taknemmelighed i ald Underdanighed imodtages, eller og naar en Præst, for at bruge Herligheden til eet hannem Betroet Jordegods i Henseende til Jagt-Rettighed og jus vocaudi, med meere, seer sig nødt til, ved Ansøgning at blive privilegeret eller faae en Character, eller og naar nogen af Nobiessen og Adelen vil beqvemme sig til, at give en Præst sin af ham til Ægte begierte Frøken Datter, førend han faaer Rang og Character, hvilket alt i alle Deeles Exempler paa, saa er det saadan en characteriseret Præst ikke til mindste Præjudice, eller maae derfor høre ilde, som en hovmodig, ærgierig og rangsyg Mand, der ikke

77

79

kunde gaae til Sengs eller faae Søvn i sine Øyne, førend han fik en Rangsperson i Seng dem sig. Ney! saa slet og nedrig maae det for hans Characters Skyld ikke dømmes om Ham, at han strax skulde derfor være hovmodig, og det saa meget desmindre, som han efter sit Embedes Pligt og Medfør, baade skal selv foregaae sin Meenighed med Ydmygheds Exempel, saaog med Lærdom og Formaning see at indprente, som alle andre, faa og denne ædle Christendommens Dyd til Ydmygheds Udøvelse i sine Tilhøreres Hierter; saa at det er da ikke af ansøgt Rang og Character, min Herre! kan udlyske nogen Grund, ja! end ikke mindste Skin af Grund til den Beskyldning, De gjør mod Geistligheden, for den saa afskyelige Last, hovmod. Men Hr. Philopatreias! kast et Øye ind i den verdslige Circul, hvor det myrer og vrimler med Rangs-Personer, som fordem i Ægypten med Græshopper? og Uddrag saa deraf sunde Fornufts-Slutninger. Siig og skriv saa De alt hvad De vil derom'; jeg vil kun tie og tænke. Men skulle alle være, som min egen Broder; saa veed jeg ikke, hvad jeg engang tør dømme om Rangs-Personers Ydmyghed. Thi for at besøge, see og tale med ham nu, siden han havde faaet et Embede, en Character og en Kone, fik jeg i Sinde for fire Aar siden, at gjøre en Kiøbenhavns Reyse, og

78

30

Dagen efter min Ankomst til Kiøbenhavn, hvor jeg toeg mit Logement i Meervigen ved Holmens Broe, indfandt jeg mig i hans Gaard, en Gaard, der i Bygning ikke gav den prægtigste Herregaard her i Kirkeland noget efter. Jeg spurgte efter hans Tienere, langt om længe kommer en Spyttegøys springende, med en Accommodere-Kam i Munden. Han spurgte mig ad i saa mange Maader, og ilde var jeg brudt; thi jeg kunde kun lidet forstaae hans pluddrevalske Maal. Endelig foreviiste jeg ham en Paqve Jydske Breve og Documenter, og ved deres Foveviisning pluddrede jeg ogsaa paa, og tillige betydede ham, at jeg vilde og jeg skulde selv spreche med hans Herre. Spreche, sagde han, ja! spreche, svarede jeg. Jeg maae selv spreche med hans Herre. Hvorpaa han sprang igien bort, og blev usynlig. Jeg gik da frem og tilbage i Porten, og imellemstunder kigede ind i Gaarden og saae op ad Vinduerne, og stråledes gik 1, 2, 3, 4, ja heele 5 Qvarteer hen, førend den forommeldte Person i ald sin Puds med en strudsfædret Hat kommer, kalder og vinker ad mig. Jeg krummer mig, jeg bukker og skraber paa sin Jydske, alt hvad jeg kunde for denne unge Herre, der skulde nok bære min Broders Tienere. Men han, som jeg kunde forstaae, kierede sig intet om ald min Skrabet! eller om alle mine Jydske Copeer, jeg gjorde med mine store breednæsedede Skee, men

79

81

af fuld Hals raaber: Kom ! kom! kom! en! kom dog! kom rc. Jeg gaaer da op ad Trapperne men med hvad Tanker? Det veed ingen, uden jeg selv. Jeg tænkte paa Stor-Bizieren i Constaninopel, som jeg havde hørt saa meget tale om, og hildede mig ind, at min Broder torde maaskee ogsaa ikke heller være et ringere Creatur. Jeg toeg ikke heller meget feyl i mine Tanker; thi aldrig saasart blev Døren lukket op, og jeg traadde ind i Audience-Gemakket, førend jeg strax kunde mærke, hvad Klokken var slaget, da jeg saae min Broder i ald sin Mag-nificence. Jeg torde neppe kiendes ved ham, og han vilde neppe kiendes ved mig; thi det allerførste han forbød mig, var dette, at jeg aldrig maatte sige til nogen: at vi vare Brødre. I sær stødte han sig over mine gammeldags Jydske Forpagter-Klæder, i Hvilke jeg ikke maatte lade mig see eller være tilstæde, naar Han enten inviterede Fremmede til Bords eller andre af hans Stand loed sig melde til Spille-Bordene om Aftenen. Men da maatte jeg enten gaae hen i Byen, eller retirere ind i et Kammer næst ved, hvor min Mad

skulde blive baaret mig til. Jeg efterlevede ogsaa med ald Hørfommelighed alle hans mig givne præliminaire Lectioner og Erindringer, uagtet alting hos ham lugtede og stank af pure, pure Hovmod. Af hans Frue blev mig det og betydet, at jeg ikke maatte kalde hende Syster. Naar vi alle

80

82

tre vare alleene kunde han dog endnu sin Moders Maal og da blev der talet Dansk, men saasnart Tieneren eller andre kom ind i Gemakket, kunde Poecher ikke forstaae deres flags malebariske og pluddervolske Sprog; Jeg erkjendte mig om hans Frue, hvem hun og hendes Familie var; ja! ligesom han, saa og hun, begge Præste-Børn og deres Forældre vare paa begge Sider Præste-Folk: De havde Systre, de havde Fastre, de havde Mostre, som alle vare gifte med Præster og i Præstestanden, Fruen havde en Morbroder, ligesom og vi to Brodre havde baade en Farbroder og en Beste-Fader, som vare Præster, dog den eene af dem ogsaa tillige Provst; Men havde nogen kun hørt hvad jeg hørte i alle de Aftener, som de havde Huuset fuld af Fremmede og Spille-Gæster, og jeg imidlertid maatte sidde og kukulure i det lille Kammer næst ved, hvor hvert et Ord kunde høres, der blev talet i disse Spille-Samlinger; havde nogen med mig kun hert, hvor haanlig, hvor foragtelig, hvor scoprisk, hvor spandsk og sposk der blev talet om Præster og Præstestanden; Paa hver en Præst de kiendte havde de alle noget at udsætte, over hver en Prædiken de havde hørt i deres Dage, endskiønt det var kun faa, gjorde de en Krønike og fældede haarde Critiquer, og ingen ridicule Fabler, ingen fingerte Historier, ingen naragtige Passager kunde fortælles uden at føre en

81

83

Præst ind i Spillet med; Kort: med en Præst skulde Ballet og Spillet baade aabnes og sluttes, og heele Comoedien ligesom en Circul indslutte bare Præster i sig; og jeg veed ikke alt det jeg hørte, men vemmedes dog ved at høre, hvad som der med Foragt blev talet om den Geistlige Stand; Dog nok, at, af alt hvad jeg hørte, kunde jeg slutte og mærke saa meget, at Præster og alle uden for Rang, maatte i deres Øyne og Tanker kun være Miskmask, eller med et Ord: Kiældringer, i det ringeste vare deriblant ingen Præsteverner, og min Broder var ikke et Haar bedre end heele Resten, thi han stemmede i med og fulgte Strømmen, men jeg sagde og engang ved en dertil givent beqvem Leylighed til ham, at det var og Det er kun en flet Fugl der gjør sin egen Reede skiden Nu! hvad tykkes De Hr. Philopatreias om denne min Broder og hvad Character fortæner han for denne i eet og alt for mig hans Broder saa fancible Comportement, hvormed han saa fremmed, hannlig og koldsindig vilde imodtage og begegne mig? Det er sandt! Han er en stor og rig Mand, med høy Rang i et ordinair Embede af meget store og feede Indkomster; og lad ham være og have hvad han er og har; jeg misunder ingen anden sin Høyhed og Rigdom, hvorføre skulde jeg da misunde min Broder sin? jeg skal og aldrig præjudicere ham i Rang, Gang og Sæde, eller

82

84

deri agte nogen Tid at spille ham en prævenire; Men ere vi dog ikke Brødre, ja! viid ogsaa dette Hr. Philoparreias! jeg er 14 Aar ældre end han, jeg har ladet ham opdrage, jeg har ladet ham studere, jeg har i mange Aar underholdet ham og givet ham baade Klæde og Føde, ja! end meer! jeg har (imellem os sagt) sat Hoved paa ham og endnu bytter jeg ikke Forstand med ham; thi naar jeg uden Fuldmægtig kand præstere, præstanda, og i min Post gjøre hvad jeg bør, saa har han en habil Fuldmægtig at betjene sig af, som han kand kaste alle sit Embeds Forretninger paa; Dette veed han selv meget vel, og endda meget andet mere til; Skulde han da skamme sig ved sin Broder og ikke tørde vilde være Ham bekiendt, fordi hans Broder staaer i en nedrigere Classe end han; mueligens jeg tiener min Konge og mit Fæderneland dog ligesaa huld og troe, som han, om end ikke mere end han; Jeg spurgte ham engang, som jeg husker endnu, hvad hans Løn og Indkomster vare; O! Lønnen er ikke saa stor, sagde han; Hvor stor da, svarede jeg? Ikkun 1000 Rdlr.; End de andre Indkomster, hvor store de? blev jeg ved at spørge; O! de kand ongefærlig præter propter være kun 14 a 1500 Rdlr.; Lykkelig er Hr. Frere; Saaledes sluttede jeg for den Gang min Samtale i den Materie, dog han vilde ikke høre om nogen Lykke heri; Men skulde dø vel saa rige Indkom-

83

85

ster giere den eene Broder fremmed for den anden, uden at kiendes ved hinanden.

En anden Gang, da jeg saae Leylighed dertil og min Hr. Broder var af bon humeur, dristede jeg mig til at spørge ham, hvorledes han var kommen til sin Rang og Character; thi det drømte han vel aldrig om eller tænkte paa, da han var sidste Gang i Klerkerup, sagde jeg, Klerkerup, repeterede han Ordet efter mig, Klerkerup! Klerkerup, ligesom han ikke kunde erindre sig dette Sted, eller nu huskede, at det var min

Boepæl; Jo! svarede han, Embedsmænd her i Kiøbenhavn har næsten alle Rang, saa maatte jeg ligesaa, om jeg ellers vilde søge deres Sælskaber og ikke foragtes eller sees af alle over Skuldrene; Ellers fandt at sige, lagde han til, saa havde jeg ingen Roe for min Kone, hun laae mig stedse i Øret og immer raabte paa at vilde være Frue; Hendes Morgen- og hendes Aften Qvæde begyntes og endtes med dette: Mand! Mand! søg dog engang om Rang, før faaer du ikke Fred for mig ; thi hvor længe skal jeg være ringere end andre? Madame, ja! det Madame-Navn er saa gemeent og saa forslidt, at jeg ikke kand taale at høre det længere, og hvorfor skal jeg længere gaae ned for eller paa den venstre Side af mine Systre og alle dem i vores Familie, som ere kun

84

86

Præstekoner! Lad dem end være ældre end jeg, saa har jeg dog nu været gift paa 17de Uge og er nu allerede en gammel Madame, med videre, som hun kunde sige; Jeg maatte da gjøre hvad jeg kunde for at faae Fred for min Kone.

Giør nu kun De, Hr. Philopatreas, Deres Reflexioner over ald denne hele Falarium, og undersøg om enten Ydmyghed eller Hovmod her har fæstet Fod og taget Sæde; Thi alt saadant som jeg saae og hørte i min Broders Huus, er fremmed og uhørt i hvert et Præstehuus, og jeg seer ikke, hvor De kand komme til at beskyldte Geistligheden for Hovmod; Hvad er Tegn til Hovmod? Jeg har nogenledes alt forklaret mig og sagt Dem det; Men fordi Mhr., De mueligens har seet en silke Præstekiertel, eller en Præst bære en silke Kiortel, saa vil De deri sætte Hovmodigheds-Tegn, og fra Dragten slutte til Hierret; Men hvilken en urimelig Slutning ; Hvilken en Elenchus non caufæ ut eaufæ er ikke dette; Skrædere, Skoemagere og næsten alle Professioner bærer jo nu omstunder Silke-Klæder fra øverst til nederst, Ergo ere Skrædere, Skoemagere og alle Haandværkere hovmodige; her er De alt sat i Barocho og kand ikke med noget contra Argument forsvare sig; Giør Silke-Klæder da alle andre ydmyge, men

85

87

Præster og Geistlige derimod hovmodige; Eller maa ikke en Præst ligefaavel som en Skoeslikker bære en Silke-Kiortel , naar han har Leylighed til at bekoste sig den, saa længe der endnu ved ingen Forordning er bleven forbudet.

Kand Middelstanden og andre under Middelstanden bære Silke, hvorfor da ikke ogsaa Præstestanden og alle vore Geistlige Embedsmænd? Men, Hr. philopatreas! De vil nok heller see en Vadmels, end en Silke Præste-Kiortel, og have Præsterne ligesom Bønderne klædet med Vadmel; Velan! det skal ogsaa skee! Kom med mig, jeg vil Viise Dem een, ja! mange flere end een Vadmels Præfie-Kiortet; Reys heele Siælland og Jylland igiennem, hvad gielder De skal ved Inqvisition eller og Efterspørsel forefinde et stort Antal af bare Vadmels Præste-Kiorteler; De veed jo ellers selv meget vel, som Ordsproget lyder: At som man er klædet, saa er man hædet; Er det da for meget; Er det meere usømmeligt, og til mere Anstød, naar en Præst i en hæderlig Forsamling sees med en Silke-Præstekiertel, end naar een af Borgerstanden kommer frem i en endnu langt prægtigere og kostbarere Silke-Klædning; En Silke Kiortel koster intet meere end en Klædes Kiortel; Bekostningen er næsten det samme og det kommer paa eet

86

88

ud, hvad enten en Præst lader sig bekoste en Præstekiertel af Silke eller af fiint Klæde; En Silke Kiortel kand gjøre en Præst Tieneste i heele 24 Aar og længere, thi han bærer den kun sjelden; men hvert Aar og hvert andet Aar maa han have en nye Kiortel af Klæde eller andet Tøy, thi han bruger den daglig og silder immer paa den; Men har De opholdet Dem, Hr. Philopatreas! saa meget over Præstens Silke-Kiortel, hvorfor da ikke ogsaa over Præstekonens Fløyels Kaabe, thi det slaaer dog vel ikke feyl, at De jo og ved een eller anden Leylighed har seer en Præstekone med en fløyels Kaabe; Men om nu saa er, at De ogsaa støder Dem derover; saa er det eene som det andet; Lad alle Mesterinder og andre Koner af Borger- og civil Stand aflegge deres Fløyels Kaaber, Præstekonerne gjører gjerne det samme; Men kand Fløyels Kaaber uden Forbud bæres af hiine uden Forskiel, hvorfor da ikke ogsaa af disse, og hvorfor maa en Præstekone ikke have een, naar en anden i Middelstanden kand have heele fire Fløyels Kaaber.

b) Gierrighed beskylder Mhr. ogsaa Præsterne for; dog og uden ringeste Beviis og ogsaa uden mindste Grund; Men naar et Menneske først har bidt Hovedet af ald Skam, om han end just ikke er giort til en mindre

87

89

Mand, som Mhr. nok veed hvad er, saa meener han at han tør sige og skrive hvad han vil, og kand nok skiære baade Næse og Øren at alle ærlige Folk, uden at befrygte nogen Straf, helst naar han, ligesom De Hr. Philopatreas, Skiuler sig under et fremmed Navn, og derfor ingen Under, at, naar De saa ublue har først beskyldet Geistligheden for Hovmod, De ligesaa fræk tør ogsaa beskylde Standen for Gierrighed, hvilken Last er og ikke mindre end den forrige, ligesaa skiændig som Beskyldningen uben Beviis er skammelig; thi Gierrighed er en umættelig Begierlighed, en umaadelig Graadighed og en ret uudslukkelig Tørst efter alle Ting; den! Gierrige, siger ligesaa lidet som Helvede, at der er nok; han vil ikke alleene beholde alting selv, intet deele med nogen anden, men han vil endog have alt hvad andre har og ved allehaande Rænker og Trækker, Practiquer og List, Uret og Bedrag udspeculere Greebet til at faae andres retnæssige Øyendom til at blive sin; Men finder nu Mhr. mindste Sport af denne Last hos Geistligheden, veed De Exempel paa nogen Præst der er skyldig i saadan Brøde, og hvem af de Geistlige er forestaaende definition applicable paa; Gierrighed er i Sandhed en siem Last, ja! et Uhyre af alle Laster; Den er en hæsliq Moder til saa mange vanskabte og græsselige Unger, thi den som-

88

90

mer i enhver Stat saa meget Ondt af. En Paulus har sagt, at Giærrighed er en Rod tit alt Ondt, og jeg vover mig til at sige: at den er den første Grund og Kilde til de fleste udædiske Gierninger og Ulykker, der skeer i Verden; thi hvad forleder Skielmen til at gjøre Meen-Eed, en Spitsbube til at filoutere, Bedrageren til forsætlig at banquerottere, Tyven til at stiaele, og Morderen til at dræbe? Som oftest intet andet end Giærrighed. Men har De nu, Hr. Philopatreas! hørt nogle saadanne Skielmstykker, Spitsbustræger eller andre deslige Ugierninger at være begaaet af Geistligheden, og det alt af Giærrighed, og af en Giærrigheds-Aand?

I Sandhed seer jeg ikke engang, hvorledes Giærrighed enten i eet eller alt skal kunde udøves af Geistligheden, og i den Geistlige Stand finde Sted; thi hvad Geistligheden er tillagt i Løn og Indkomster for deres Embede, det faaer de vel, men ikke heller meere, og i Offer kan de ikke heller tage mere, end Meenigheden vil give og unde dem. De mave jo ikke være Procuratorer, ikke befatte sig med Verdslige Ting, ikke drive Kiøbmandskab, eller paa andre Maader være om sig, for at fortjene noget;

89

91

om end og mange kunde behøve det, og vel behøvede mere, end deres Kald giver af sig i Løn og Indkomst. Paa Hvad Grund bygger De da denne Deres Calumnie og Beskyldning, at Geistligheden er giærrig. Den maatte være saa giærrig, at den enten ikke kom i Gield eller kunde blive viklet snart igien ud af sin Gield. Men efterspørg nu hos alle Biskoppernes Amanuenses, hvor mange 100de Obligationer og Gields-Breve fra Geistligheden der ere publicerede og protocollerede paa Landemoderne, i eet hvert Stift, foruden at der saa mange Præster maa til de tvende Terminer betale og ikke tage Renter. Mangen Præst er der, som aldrig sin Livstid og i heele 30 Aar kand faae betalt sin Gield. Geistligheden maatte og være saa giærrig, at de af Giærrighed kunde lægge noget op til deres Enker og Børn; men lad alle Skifte-Protocoller vidne derom og tale i denne Sag. Af dem kand erfares, hvor store Capitaler Præsterne, fornemmelig i Jylland og Siælland, efterlader sig. Ney, her er ingen Anledning for Geistligheden, enken til at udøve Giærrighed, eller til at famle Penge.

Det var en anden Sag, Hr. Philopatreas! om De i Steden for Giærrig-

90

92

hed, havde skrevet Sparsommelighed; thi da vilde jeg saavidt concedere Dem, og tilstaae, at De havde skrevet sandt, hvad enten De da i det øvrige vilde Mælde og smælde paa Geistligheden for denne Slags Giærrighed eller ikke, og enken De afmalede og udraabte Leres Sparsommelighed, som en hæsliq Last og Lyde, eller ikke. Men af en Dyd at gjøre Last, og af det Hvide at giere sort, det er ikke smukt. Det er ubesindigt, og derpaa kiendes Daarer, som ikke holder sig inden Sandheds Eenemærker, for desto friere uden fore at kunde lyve, naar og ligesom De lyster. Nok, at Sparsommelighed er en Dyd, ja en priselig Dyd, og denne Dyd har Præsterne nok Aarsag, til at lade faae Sted og Borger-Ret hos sig. Gid den ogsaa i andre Stænder maatte sinde Herberge, og Tiid efter anden fordrive sine Contraparter ødselhed og Overdaadighed. Saa vilde Tiderne blive bedre, og den almindelige Nød blive mindre; thi hvad afværger og hindrer Fallissement og Opbud, at fase Foed ind i Præste-Standen, og hvad gjør, at Enden er dog gierne Begyndelsen liig i Geistlighedens Oeconomie og Huusholdning? I Sandhed, intet uden Sparsommelighed, Tarvelighed, og er ordentligt Bordhold, indrettet efter fornuftig Overlæg, og afpasset efter enhvers Ind-

91

93

komster. Thi det er ingen Kunst at flyve høyt den eene Dag, naar man vil ligge i Skarnet den anden; for en kort Tiid at efterabe alle Moder og Noder, at tractere, giæsterere og giere store Figurer, og derpaa ald sin øvrige Tid lide Nød og leve hen i Armod og Elændighed, deri spores ingen Vid og Fornuft. Men, at leve i Dag saaledes, at jeg og kand have noget i Morgen, og ikke begynde sin Oeconomie anderledes, end den kan holdes ud til Enden; derom gielder det, og derom er det en ærlig Mand at gjøre, saafremt han agter at gjøre enhver Ret og Skiæl, og man ikke skal kaste Nøglerne hen paa hans Grav, hvilket blev ham kun til liden Ære. Saa mage da vel Præsterne nødes til at spare; thi Tiderne lærer dem at spare, saafremt de vil sætte et Giærde for deres Ære, og holde Skarnet fra deres Dørre. De har store og mange stags Skatter at svare, saa maa de vel see, hvorledes de uden at exponeres Prostitution, Tort og Uleylighsd, kand rede dem fra sig, og derfor ere de nødt til at spare. Kand de have Brødet til Nødtørfthighed, det er alt, og heller intet mere; paa Delicatesser og nydelige, saa vel som overflødige Retter, er intet for dem at rænke; og saadan en Sparsommelighed maae De, Hr. Philopatreias gjerne udblæse for en Giærrighed.

92

94

Men lad den Geistlige Stand nu i Deres Tanker være en giærrig Stand, hos alle Ædeltænkende er den dog lige saa goddædig og velgiørende, som nogen anden Stand og heri gaaer der i tusinde Tilfælde Syn for Sagen; thi hvor mange Fattige rækker den ikke Haanden, hvor mange Pleye-Børn har den ikke opfostret, hvor mange Reysende Har den ikke huset, og hvor mange Fremmede har den ikke gjort vel imod, taget i Huset, givet Forpleyning og forsynet med Ulden og Linnet, og det i heele 3, 4 og flere Aar, uden at disse har været dem nogensinde bekiendt eller paarørende; ja mange maae næst Himlens Forsyn takke Præstesketet og Geistligheden for deres Lykke og Opkomst i Verden. Og vil De ikke troe, hvad jeg her skriver, Hr. Philopatreias! og vil De ikke heller vide, endskiøndt De noksom ved de Norske Præsters Goddædighed og Hospitale Høflighed imod alle til dem ankommende fremmede Reysende. Vel an! sæt da selv en Prøve paa denne Stand! Reys omkring, og besøg en og anden Præst! Udgrandsk Nøye deres rette Character, undersøg deres Tilstand, lær at kiende deres Hierte, og lad deres Evne og Billie være begge det fornemste Objectum for Deres Observations Øyernærke, for ret at komme efter, hvorvidt den Stand behærskes af Giærrighed, og om De

93

95

Har truffet eller feylet i Deres Sentiments, da De beskyldte Standen for Giærrighed; og siig os da siden, hvem der med Knur har laant Dem Huus, hvem der ukjærlig har taget imod Dem, og hvem der har ladet Dem fare fastende fra sig? Men viid forud, at Tilstanden i Dannemark er uliig imod Tilstanden i Norge, Villie til at gjøre vel, findes ligesaa vel i hiint, som i dette Rige, men imellem Evnen paa begge Stæder er en temmelig Forskiæl. Ja, end meere, har min Herre! som en ret Patriot, Lyst til at reyse omkring i heele Dannemarks Rige, for at erfare Geistlighedens Indkomster, og dertil vil spendere 3 eller fire Aar, hvad gielder, De skal I paa heele Reysen hos Geistligheden saae frie Bord og Befordring. Men sig os saa ved Tilbagekomsten, om De har befundet Geistligheden at være giærrig eller ikke.

c.) Men endnu ikke nok for Monsieur Philopatreias, at De med Doegs Hierte Har gaaet toe Trin frem paa Belias Vey, og beskyldt Geistligheden for Hovmod og Gierrighed, men De gaaer endnu videre, og legger den tredie forgiftede Piil i Deres Kaager og Bue, hvormed De ret med eet vil gjøre af med den Geistlige Stand, og see alle Præster og Geistlige bleserede og nedlagde, eller i det mindste for heele Publico prostituerede, beskiæm-

94

96 met og toucheret, naar de i en endnu større Ubesindighed blindt og fræk hen beskylder Standen for Vankundighed, og siger, at Vankundighed neppe vil uddøe af den Geistlige Stand, saa længe Geistlighedens Indkomster ikke bliver formindskede; En Paroxysmus, Maatte man snart troe, var kommen over Dem, da De førde denne Beskyldning i Pennen; Men man veed og seer nu bedre, naar Ravnens først har begyndt at udgylpe et Vrrav, følger der strax baade et andet og tredie Vrrav paa, og hvorfor skulde De qvæle Dem med Geistlighedens Vankundighed, naar De først har faaet udspytet og skraalet af sig, dens Hovmod og Gierrighed; Men, er den Geistlige Stand en vankundig Stand, hvad vilde man da sige om alle andre Stænder; Alle uden for den Geistlige Stand maatte jo være Tosser og Fiaag, naar alle i denne Stand skulle være Sinker og Drog; Ney, Hr. Philopatreias! De har her talet og skrevet Geistligheden ald for nær; og vel! om De erkiender Deres Feyl, ja! vel! om De nu indseer Deres overdrevne Beskyldning med Blussel og Skam; Geistligheden er ædelmodig, honet og raisonel; den tilgiver Dem straxen denne Deres begangne Insolence og Daarlighed, og vist! at naar De kun kommer ud af Deres Drøm og Paroxysmo, naar den Raptus og Hidsighed er forbi, som da fermenterede Deres Blod; Naar De et lidet vil recolligere og be-

95

97

sinde sig, saa veed jeg visselig, at De selv vilde holde den for et Asen og Bæst, der vilde kalde alle Geistlige Idioter og Dosmere; De indslutter jo dog vel ogsaa selv alle Studentere, Skolemestere, Præceptores, Informatores, Hov-Mestere i de Gejstliges Classe; Men hvad! om alle disse havde været vankundige, hvem skulde da have lærdt Dem deres A, B, C, hvem skulde have lærdt Dem at læse og skrive og givet Dem Underviisning i det mindre, i Regning og i de første Khristendommens Elementer, end sige i det meere og i der større, og Hvor store Statister og Statsmænd skulde vel Staten og Landet Haft iblant Adelen at bryste sig af, naar Adelens Børn havde haft vankundige Hofmestere, og hvad har da ogsaa Adelen og andre Kirke-Patroner tænkt, naar De har igien voteret og kaldet adskillige af deres Børns Hofmestere til Præster paa deres Grevskaber, Baronier og Herremænds Gods; Af de Geistliges Classe udelukker De vel ikke heller Rectores og Conrectores med alle deres Collegis og Hørere i de Latinske Skoler, i hvad De end vil gjøre ved Professorerne ved Universitetet; Dog ere alle Theologi Geistlige, om de øvrige Faculteter nu end skal være verdslige; Men hvad Beskyldning gjører Mhr. nu ikke her ogsaa imod disse Lærere, saavel i denne høye, som i alle de andre Cathedral og publiqve Skoler i begge Rigerne, naar De beskylder Geistligheden for Vankundighed; thi De veed

96

98

jo af Deres eget Exempel, at hvem der vil blive Student, maa examineres og det i alle de Konster og Videnskaber, som Academiets Fundats mentionerer og tilholder, men at ingen igien bliver Student og inscriberet i Academiets Matricul, med mindre han efter Examen er befundet dygtig og vel grunder i de anbefalede Videnskaber, og førend nogen bliver Student, maa han ikke betroes eller betiene et Geistlig Embede; Enten vil De da med deres Vankundighed, som De imputerer Geistligheden, sige baade om disse og diine Lærere, at de efterlader, og ikke gjører som de bør, deres Embeds-Pligter, diine med deres holdende Examen og Examination, og disse med deres fra sig givne Information og Underviisning i de frie Boglige Konster, eller og De vil sige, at Vankundighed hersker og prædominerer hos dem alle, og det her skulde Heede: Blinde ere Blindes Veyledere, det er efter Deres Sprog og Beskyldning imod disse, slags Geistlige: vankundige Rectores dimitterer til Academiet vankundige Discipler, og paa Academier bliver disse vankundige Discipler af de vankundige Professorer gjort til vankundige Studentere; Men! med ingen af Deelene kand De bestaae, De er vel heller aldrig saa desperat og forvoden, at De med ald deres Ubluehed torde gaae saavidt og saaledes outrere den imod Geistligheden gjorde Beskyldning, at den skulde extensive ogsaa angaae disse Lærere, saa høylærde

Mænd,

97

99 Mænd, som enhver maa ansee med ald Agt og Estime! da Lærernes Utrættede Flid i Skolerne er ligesaa bekiendt og berømmelig, som Lærernes paa vores høye Skole, vores ret lustre og florerende Academie; Ney, o Ney! Hr. Philopatreas! aabne aldrig deres Mund til at sige og tag mindre deres Pen til at skrive om vore brave Mænd Rectores og Professores: Asini ab illis dimissi admittuntur ab hisce ☺: De første forsender Drog til Academiet, og de sidste gjør disse Drog til Studentere og Viisdommens Sønner; thi naar dette Milde, som der dog aldrig er, være sandt; Ey! hvilken skønne Karl, hvilken en dygtig Michel var da ikke De selv Hr. philoparreas, da De blev Student.

Men, maaskee Mhr. har ved sine opgivne Geistlige kun alleene meent og sigter til Lærerne i Kirken, og det har De vist nok, efterdi De paa adskillige Stæder i Deres tredie Anmærkning indfører Præsterne, og tydelig giver at forstaae, at dem har og dem vil de have et Horn i Siden paa; Nu vel! Jeg seer, jeg veed og jeg troer det alt for vel; men her kommer Mhr. ogsaa ret an; thi det samme, som De saa gjerne vilde, om De torde, sige om Rectorer og Professorer, det vil De her med en større Auctorite og Force sige baade om Bisper og Præster, ja! om Theologis med; men her vil De ligesaa-

98

100

vel som hisset blive gjort til skamme og see denne Beskyldning ligesaavel som diin igiendrevet og gjort til intet; Thi ere Præsterne vankundige, hvad Ansvar ligger der da ikke baade paa Professores Theologiæ og Biskoperne i alle Stifterne, og hvorledes vil disse høvyærværdige Mænd forsvare deres saa vigtige og betydelige Embeders Førelse og Forretning, naar de første skulle lade Dosmere og vankundige Mennesker blive Atter stati og fra Academiet afskeedige dem med eet i heele Universitets Navn og med Academiets Segl skrevne og udstedte saa berømmelige Testimonio, hvori Examinatores med deres Hænders Underskrift erklærer, attesterer og bevidner, at de ved den afdennem aflagde og soustinerede Examen Theologicum,

haver Nøye efterlevet og i alle Maader og Clausuler opfyldt Academiets, den Kongel. Fundats, samt at de befindes duelige, dygtige og habile til det hellige Prædike-Embedet; og de andre skulde lade saadanne vankundige, uagtet nu arresterede Candidater blive Præster, betro dem dette saa helligt et Embede og plat dertil ordinere dem, samt med een under deres Haand og Segl dennem meddeelte Collaß forsende og recommendere dem til den eller de Meenigheder, som de ere bleven kaldede til at være Præster før; I Sandhed, naar Præsterne skulde være saadanne vankundige Stakler, som min Herre nu gjør dem til, saa maatte fornævnte høye Geistlige Embeds-Mænd ikke have retskaf-

99

101

fen gjort deres Embede eller efterkommet deres Pligter; Men kand og tør De nu sige det, Hr. Philopatris! O aldrig! og om De nu end vilde gjøre det, da vilde De visselig løbe imod en Muur, skamstøde deres Pande og faae et mærketegnet Nakkedrag; De veed jo dog meget vel alle de ved Academiets giorte priselige Anstalter; De veed jo, at til Artestatz examinerer nu alle tre Theologi i steden for tilforn ikkun to; De veed jo ogsaa, at enhver der bliver kaldet til Præst, maa examineres af Biskoppen, som er da den 4de Examinator; men disse 4re Mænd maa nok vide hvad de gjør, naar de erkiender, erklærer og antager nogen for dygtig, habil og duelig til Prædike-Embedet; Ligesaa skal her aflegges og holdes tvende Prøve-Prædikener, een for det Theologiske Facultet og een for vedkommende Biskop, og over disse Prædikener bliver der af enhver i sin Circul skarpt og Nøye censureret; og er det ikke ogsaa mangen Gang skeet, at en Attestatus har i steden for een maattet prædike hele 3 Gange for sin Dimiss, og en Candidat ogsaa 2de Gange for den Biskop i hvis Stift han skulde være Præst; Hvor kand da de eller noen drømme sig til, at Vankundighed skulde have sit Sæde i Præste-Standen eller at en Drog skulde kunde blive Præst og med Vankundighed snige sig ind, som en Hyrde i Guds Kirke og Faarestie; Ere der ikke de, der endog har haft Deres Kaldsbrev i Lommen,

100

102 som har ladet sig antegne til Attestats, men dog aldrig endnu faaet eller faaer Attestats: thi deres befundne Vankundighed har været saa grov og kiendelig at de med den har maattet gaae hjem igien til deres Moder for at sue bedre Die; men endnu dog lige nær.

Hvad min Herre ellers for besmeere at sværte Præstestanden anfører om en Præst der kunde ikke tale et sundt Ord i nogen Deel af Videnskaberne, da mærkes nok at dette er purum putum figmentum : en puure Digt, en Fabel Der lugter af Malice, og et vanskabt Foster af en forrykt eller forsviiret Hierne, thi er da Theologie, er da Bibelen (ja! Bibelen, svarer De, Bibelen, hvad den? jo Bibelen - - -) er den heele Bibelske Historie? Er da Kirke-Historien Det saa vidtløftig Studium, er da Kyndighed i Grundsprogene, i det Ebræiske og Grædske Sprog, foruden Latinisté er alt dette da ingen Deel af Videnskaberne, eller hvad anseer De alt dette for, som der skal anvendes heele 12 a 16 og flecre Aar paa at lære, uden det kand blive Hentet ind og Kyndighed deri erhverves; O! vidste jeg ikke, at Mhr. er et Menneske, vilde jeg sige noget andet; thi De snakker her om andenstæds paa Poppegøye-viis; Den fingerte og i Deres Hierne fabriquerede Præst involverer og siger slet intet; og er han end virkelig til in

101

103

rerum natura, da kan han kun in Copia extradere Dem sit Testimonium publicum, hvormed han er dimitteret fra Academiets, og sin Collaß, som han har faaet fra Biskoppen; thi af begge Deele overbeviises De, at De aabenbare lyver, som paa ham i sær, saa og paa heele Geistligher den i Almindelighed; Den samme Præst kunde mueligens ogsaa deels ikke have været saa got skaaren for Tungebaand som De, thi een har et besværlig Maal og en anden en flydende Tunge, eller og han deels har forud tiendt Dem og vidst hvad De førte i deres Skiold, og derfor har ikke vildet entrere med Dem i Discours om nogen Materie, som berrørte af Videnskaberne, da han vidste dog, at ingen Ting vilde være sund for Dem og smage efter Deres Gout; og i Sandhed gjorde han viiselig, at han heller vilde i Deres Tanker passere for vankundig, alleene for dermed at forebygge Ufred og Dispute, end Viise sin Vittighed ved at bruge sin Mund imod Deres Mund, hvoraf kunde flyde megen Uleylighed paa begge Sider, og det sidste Onde vilde da blive verre end det første; Thi, tænk! hvordan havde det vildet løbet af imellem den store Moralist og Officeren, da de i Regnveyr kom hinanden i Møde paa een og den samme Rad Broesteene paa Gaden, dersom den første havde været ligesaa færdig som den anden, men da den sidste brev løs og sagde: Jeg gaaer ikke til Side for en Hundsvott, svarede den anden i al Koldsin-

102

104

Lighed gandske beskeedentlig: Da vil saamen jeg; og med det samme traadte ud og kom paa den Maade hinanden lykkelig og vel forbi; For Resten, Hr. Philopatris! saa veed De, at een Svale gjør ingen Sommer,

og om der endog da skulde findes een tilsyne vankundig Præst, endskiønt det er ofte hans Eenfoldighed, som baade af Dem og andre Deres societede ansees og Udraabes for Vankundighed, men ligemeget I nok at jeg sætter mig selv ogsaa i Classe med faa-Danne Vankundige, thi mangen Gang taler jeg ikke to Ord i to Timer, men kand sidde i en Forsamling saa dum som jeg ikke vidste; at 3 og 2 var 5, og saaledes kand det være med en anden; Saa kand dog fra een ikke sluttes til alle; og Gid De vilde kun see dem omkring i alle vore Danske Provincier, i Kirkeland med, Gid De vilde besøge alle Præster og sætte en Prøve paa deres Dumhed og Vankundighed; jeg troer ikke, at De skulle slaae sig til Ridder paa ret mange, De vilde vel og finde dem iblant, der havde Haar paa Tænderne og ikke Nu hayde glemt Munden hiemme, eller var af bare Melk og Brød; Derimod skulde De til deres egen Forundring komme efter, at nogle Præster paa Landet havde foruden vore tre Hovedsprog Ebraisk, Grædsk og Latin ogsaa andre Østerlandske Sprog: det Chaldæiske, Syriske, Arabiske og Persiske inde; at andre ex fundamenta & processu forstods Medicinen, at andre vare temme-

103

105

lig store Mathematici, Geometrici, Arithmetici, andre igien Philosophi, Philologi, Oeconomi, og vare Heller ingen Sinker i Astronomien, Logiquen, Physiquen og Metaphysiquen, foruden Moralen, og hvad gielder, at dersom min Herre faaer i Sinde at peomovere in Jure og blive Doctor juris promotor; og O! gjør det! sat den Resolution! der bliver Dem vel tilladt, thi De er jo dog en Jurist, De har jo skrevet nu saa meget om Rettergang, om Procuratorer og Dommere og der blev mig sagt for en Times Tid siden, at De skal efter Gazetternes Relation nu atter have skrevet om Vidnersførelse, saa det gjerne lader sig qiøre; De erholder i Mangel af Character? Laudahili eller af en iværende Justik-Betjening gjerne Dispensation, til Doktor-Promotion; Begynd da at, forfatte Deres inangural- Disputatz for denne Værdighed, og lad det i Aviserne blive averteret, hvad Dag De determinerer til at bestige Cathedra, hvad gielder, at De vel endog skal iblandt Auditores see Landsbye-Præster; hvad gielder og, at een og anden af dem torde selv provocere sig som extraordinarii Opponentes; ja! dersom jeg ikke var nu saa gammel, som jeg er, vilde jeg maaskee være med i Leegm; og dersom mine Kræfter vare dertil, da vilde jeg selv formere Dem et par Argumenter og give Dem noget at stange Deres Tænder paa, saa at De endog ex Cathedra skulde nødes til med Asvigt at

104

106

revocere den Beskyldning, De invective har attaqveret Præsterne med for Vankundighed, og Udfaldet vilde Viise baade Dem og andre, at, ere end Præsterne ingen Kramsfugle, saa ere De og heller ingen Bofinker; Freds-Bud ere de, og Fred elsker de, og derfor bor ingen Ufred giøres dem med at pirre og purre for meget ved dem.

d) Fremdeles beskylder min Herre Geistligheden for Magelighed, det er, som før sagt, paa godt bred Dansk Dovenskab, men dertil siger jeg reent ud: Ney! Og mit Men! skulde, om jeg maatte ikke nu nødes til at være fort; med mangfoldige Beviser blive sonderet, og af 1000De imod en Menneske-Ven samtykt og underskrevet. Men jeg veed, at De, ligesom alle Secter er paastaaende i, og vedbliver Deres forudfattede Meening; og jeg kan allerede see, at jeg her har en Thomas for mig, der ikke vil troe mig, i hvad jeg end siger. De vil endelig have Troen i Hænderne, og see, førend De troer. Nu, velan! det kan ogsaa skee! saa tag Dem da den Møye paa, og reys omkring til alle Præster. Besøg den eene med den anden, og ophold Dem i enhver Præstegaard 8 eller 14 Dage, eller hvor længe De selv behager; thi pan den Maade faaer De selv at see det, som De ikke vil troe, og hvad gelder?

105

107

at De vil finde mange Præster, fra Morgen indtil Aften, ja! til midt ud paa Natten at arbejde i Deres Studere-Kammer. De vil finde andre, at have ret punctuel afdeelt deres Tiid, og bestemt nogle Timer til at meditere og studere i, andre til at læse gode Bøger og Skrifter i, og andre til deres Huus-Sorger og Sysseler at foranstalte og bestride i, og ellers udsat (naar mueligt er og ingen Hinder deri møder) visse Dage om Ugen til andre Deres Embede vedkommende Forretninger, saa at De neppe vil finde en eeneste Præst leedig og uden Arbejde end og kun paa een Time om Dagen, og dog beskylder de disse Mand for Dovenskab. Mhr. siger vel at de har NB. megen Tid tilovers fra deres Embedes-Forretning, De mener muelig den Tid i heele Ugen fra Søndag til Søndag, som er deres fastsatte Prædike-Dag; men De tager mærkelig Feyl; og jeg har jo heroventil anført Lovgiverens egne Ord, hvormed han tydelig viser Contra rium af deres falske Sætning, og byder kun Præsterne at gjøre Liig-Prædiken, naar de NB. haver Stunder, og hvad vil De nu forlange Meere? Til en Prædiken, som De mueligens ligesom fleere tænker at der i en Studs kand rystes ud af Ærmet ligesom at Præsternes Mund var en Sækkepibe, i hvilken man kunde blæse Veyr, naar der skulde være; hører dog noget, ja! meere Hovedbrud

106

108 og Arbeyde til, end den største Deel indseer; dog meere for een end for en anden; thi vel sandt, at Aanden er een og Embeder er eet, men Gaverne ere forskiellige! Den eene Præst har sin og den anden har sin Gave af Gud, og ingen fandt tage mere end ham bliver giver heroven fra ned; Een er kun betroet eet, en anden ro og den tredie fem Pund, men enhver bør arbeyde med sit eller med sine Pund og efter den Formue Herren giver; Jeg kiender de Præster, som efter to Timers Meditation kand bestige Prædikestolen og holde en opbyggelig Prædiken, jeg kiender andre, som behøver to Dage til hvad de første kun behøver to Timer til, og atter kiender og har jeg kiendt andre, der har haft fuld Arbeyde fra Søndag til Søndag til en erneste Prædiken at faae elaboreret og færdig; Døm og Sig da nu Selv Hr. Philopatrias, om Præsterne har megen Tid tilovers fra deres Embede helst i store og folkerige Meenigheder, hvor Præsterne aldrig kan nogen dag eller Time om Dagen med Natten siige sig frie for at reise i Sogne Bud til Syge, og hvor mange Forretninger altid falder fore; imindre og smaa Sogne kand der vel imellem gives Præsterne no gen Tiid til overs fra Embedes Forretninger; men meener Mhr. at! Præsterne i saadan Tid skulde dog derfor være ledige og Ørkesløse. O Ney! Kand deres øyne end ikke altid holde ud og staae

107

109

dem bie ved Læsning og Skrivning, maa de endskiønd dummes og deres Syn Tid efter anden svækkes og slaae dem Feyl; saa tager de Sig andet sømmeligt enten arbeyde fore i deres frie Timer. Har vi ikke de Præster der kand støbe Klokker til Stue-Uhrer, andre der har lagt sig efter Dreyer Kunsten og andre der har fundet Snedkere og gjøre baade chatoller og Drage Kister saa gode som en Mester Snedker og endnu andre, der ere gode Gartnere, selv Ymper, Poder og graver i deres Hauger om Foraaret allene deels for at fralegge sig Character af Dovenskab og deels for ved motion at fordrive scorbut saa at min Herre langt fra uden at røbe deres onde Hierte kand med nogen grund imputere Geistligheden Dovenskabs Last.

e) Jeg behøvor ikke at røre om Vellyst som Præsterne efter min Herres Ravnsorte Satz og sætning ogsaa skulde være hengiven til, eller her tale det allermindste om de Vellystige Præster, førend min Herre self behager at give mig en definition paa Vellyst, thi dersom Vellyst skal være det samme som et Vellystig Liv, da er jeg endda lige klog; men skal Vellyst forstaaes om et Liv som føres efter Kiødets Lyster, da et Menniske efter Kiødets Drift søger sin Lyst paa alle maader og er hengiven til alle forfængeligheder Da kommer jeg nogenledes efter Deres Meening; Saa at med den Rige Mand at Leve hverdag i Herlighed og Glæde; hverdag at leve i Suus

108

110

og Duus, i fraadferie og fylderie, og at mæske eller Spække sig som til en slagte dag; med en Samson altid at løbe hen til Skiøgen, med den forlorne Søn immer at Sviire og Sværme, jeg meener at løbe paa liderlige Stæder at gaae i berygtede Huuse, immer at søge en ny Lyst en ny plaisier en ny divertissement, dette skal vel altsammen være noget som min Herre udgiver for Vellyst og kalder alle dem vellystige der fører saadant et Liv. Men alt dette er saa fremmed og ubekendt i den Geistlige Stand, at jeg behøver her ikke at stave et Eeneste Ord til Standens Forsvar, for at fralegge Standen den Last og Lyde, som den er frie for og veed self ikke engang hvad er i henseende til dens Gierning og udøvelse, thi de Geistliges saa sædelige og Sißsamme, saa honette og skiffelig saa Ædruelige og maadelige, saa exemplariske og ustraffelige vandel er self apologie og Forsvar nok imod min Herres Beskyldning for Vellyst, og de gode Exempler som Præsterne give med Levnet og Lærdom, beviiser at den Geistlige Stand kand intet end mindre beskyldes for Vellyst; Men a propos! Min Herre, de har jo nok hørt om det Æsel, der engang skryddede saaledes, at heele Verden hørte det; men har de ikke ogsaa Hørt, at æselet dog blev et æsel ligesaa vel efter som før sin fryden og brølen, saa bliver og de Hr. Philopatrias Fremdeles den samme Philopatrias endnu herefter som før, uagtet med Deres heele udkomne skrift som de har gjort med Deres heele udkomne skrift og i sær med den

109

111

Tredie Anmærkning; men veed de hvad! følg mit raad! jeg tilraader Dem, at naar de vil Viise sig at være en Patriot en Statsmand og Politicus, da skriv efter Politikens Regler, efter Indsigt og Erfarenhed med fornuft og overlæg, og kom ingen Stand i Staten for nær med Deres Drift og Drivemaade, men før sig imod alle og en hver saa honet og høflig op atingen skal siige om Dem Philopatrias er et Æsel. Men hillemen! nu ringer Klokkeren tolv; nu maa Posten ikke være langt borte! ja nu gjøres Anskrig at Post-Rytleren kommer blæsendes i sit Horn, jeg maa derfor afbryde forblivende

Hr. Philopatrias!

Klerkerup, den 29 Jan. Deres Ven og Tiener 1771. Philodaneias.

P.S. De maa ikke tænke, Hr. philopatreias! at, fordi jeg ikkun med faa Ord har imodsagt og tilintetgjort den Beskyldning, som De gjør imod Gejstligheden for Vellyst, men ikke med et eeneste Ord til Geistlighedens Forsvar rørt ved den Beskylening om Deres fingerte opgivne indviede Aagerkarle, jeg derfor skulde Stilltiende have vildet samtykket med Dem, ligesom der skulde studio og med frie forsæt være skeet at jeg hafde passeret denne Skandslik forbi, uden at faae ogsaa denne Rafneunge reent dræbt og aflivet. Ney! tænke ikke

110

112 det! Tidens Korthed og Postillionens ilfærdighed med andet meere har alleene deri været skyld; men dersom jeg af Deres udgivne Fortsættelse, som jeg med Posten venter at faae i Morgen tilligemed Philodani andet Hæfte, hvilket jeg i sær længes efter, skulde blive anlediget eller ligesom nu her, nødsaget, til at skrive dem oftere til, da vær forsikkert, at hvad som her er forbi gaaet, det skal da ikke blive forglemt. Deres Anmærkning har jeg ikke fulgt efter Ordenen, thi det har jeg seet andre at have giordt; og hvad De har skrevet, har jeg ikke heller vildet gjøre nogen Repetition af, min jeg har alleene skrevet efter Indsigt og Erfarenhed, da den Danske og Norske Gejstligheds Systematiske Forfatning i Henseende til saavel dens Arbeyde som Løn er mig nogenledes bekiendt; Dersom og ellers nogen af min Classe eller een og anden Patriot og Philodanus skulde bedre end jeg (plus enim vident oculi, qvam oculus) see og komme efter Deres Feyl eller spißige Bitterhed i Deres agtende Forsættelser og derom give mig Communication i en forseglet Billet, aflagt enten hos Bogtrykker Stein i Skidenstrædet eller hos Boghandler Løwe i Mynter-Gaden, med denne Adresse: pr. Clerichsborg a Klerkerup i Kirkeland, da skal jeg af saadan mig givne Notice viide mig at betiene, naar jeg skriver Dem til. De coeteris vule, vive at vige! Scribere perge, at Cleros tangere noli! Philodaneias.